

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Криминолошка посматрања девијантних
понашања са ритуалним елементом**
(мастер рад)

Ментор
Проф.др Миомира Костић

Студент
Сања Петровић М035/21-О

Ниш, 2023. године

САДРЖАЈ:

I.	УВОД.....	1
II.	ДЕВИЈАНТНО ПОНАШАЊЕ.....	3
	2.1. Однос између нормалног и девијантног понашања	3
	2.1.1. Критеријуми за разликовање друштвене девијантности од нормалног	4
	2.2. Појам девијантног понашања	6
	2.3. Друштвене девијације	7
	2.4. Девијантно и ризично понашање.....	7
III.	ТЕОРИЈСКА ОБЈАШЊЕЊА УЗРОКА КРИМИНАЛИТЕТА.....	9
	3.1. Биолошке теорије	10
	3.1.1. Биоантрополошке теорије	11
	3.2. Психолошке теорије.....	13
	3.2.1. Психоаналитичка теорија Сигмунда Фројда.....	13
	3.3. Социолошке теорије	14
IV.	РИТУАЛ И ПРАВО.....	15
	4.1. Потребe и тешкоће дефинисања	15
	4.1. Ритуал и право	16
V.	КРИМИНАЛИТЕТ СА РИТУАЛНИМ ЕЛЕМЕНТОМ.....	17
	5.1. Дефинисање кривичних дела са елементом ритуалног	17
	5.2. Подела кривичних дела повезаних са ритуалним активностима	19
	5.2.1. Кривична дела са ритуалним обележјима	19
	5.2.2. Кривична дела повезана са традиционалним народним ритуализмом	20
	и кривична дела са обележјима савременог ритуализма	20
	5.2.3. Подела према врсти заштитног објекта	21
	5.3. Неурачунљивост и битно смањена урачинљивост	21
	5.4. Мотиви за извршење кривичних дела са елементом ритуалног	23
VI.	РИТУАЛНИ ЗЛОЧИНИ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ЊИХОВИХ	24
	ИЗВРШИЛАЦА	24
	6.1. Цек Трбосек	26
	6.2. Породица Чарлса Менсона	26

6.3. Карактеристике ритуалног понашања	27
VII. ДЕФИНИСАЊЕ РИТУАЛНОГ ЗЛОЧИНА	29
7.1. Жртвовање као облик религијског ритуала.....	30
7.1.1. Ритуално жртвовање деце у Картагини	31
7.2. Символи	32
7.3. Ритуалистичка места злочина	33
VIII. РИТУАЛИСТИЧКО-РЕЛИГИЈСКИ ЗЛОЧИНИ.....	35
8.1. Појмовно одређење религије	35
8.2. Сигмунд Фројд о настанку религије.....	35
8.3. Подношење жртве Богу	36
8.4. Религија као криминогени фактор	37
IX. ВЕРСКЕ СКТЕ.....	37
9.1. Класификација верских секти	39
9.2. Црна ружа	41
9.3. Сатанина црква.....	43
9.4. Веитичарење	44
X. ПРИМЕРИ	46
10.1. Примери убиства и самоубиства из иностране праксе	46
10.1.1. Масакр у Цоунстауну.....	46
10.1.2. Ред соларног храма.....	46
10.1.2. Пожар у цркви	47
10.1.4. Убиства свештених лица	48
10.2. Примери убиства и самоубиства у Србији	49
10.2.1. Масовна убиства у касарни у Врању	49
10.2.2. Масакр у Јабуковцу	50
10.2.3. Витезови сатане	50
10.2.4. Убиство старице	51
ЗАКЉУЧАК	54
ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ДОМАЋЕ ЛИТЕРАТУРЕ	56
ПОПИС КОРИШЋЕНЕ СТРАНЕ ЛИТЕРАТУРЕ.....	57
САЖЕТАК:.....	59

SUMMARY:.....	60
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА.....	61

I. УВОД

Криминалитет повезан са ритуалним активностима у великој мери представља изазов, како за правно проучавање, тако и за општенаучну сферу. Његова специфичност од значаја је за стручњаке различитог усмерења: правнике, криминологе, социологе, психологе, педагоге, психијатре и др.

Конструкција „ ритуалне активности” ће се и овом раду употребљавати како би се означили они акти који су на неки начин повезани са извесним верским или магијским церемонијалом, извођени индивидуално или колективно, у оквиру организације или самостално.

Као примарни циљеви овога истраживања, постављени су: утврђивање, односно провера постојања и распрострањања криминалитета повезаног са ритуализмом, тачно одређење његовог појма и садржине, односно појма и садржине кривичних дела повезаних са ритуалним активностима, увид у њихову суштинску природу, као и тумачење и образложење њихових специфичности, појавних облика, узрока и последица, урачунљивости извршилаца и то из позиције правне теорије и правне праксе.

Кривична дела са ритуалним или култним мотивима нису прецизно дефинисана као таква. Да би се се утврдило да ли неко кривично дело има елементе ритуалног, потребно је посебно посветити пажњу месту злочина. Симболи, форензика и артефакти пронађени на лицу места могу помоћи инспектору да открије да ли је злочин извршио појединац или чланови групе, да идентификује врсту верског ритуала, на основу кога се може открити мотив, и такође да утврди да ли то веровање може довести до тога да се поново изврши злочин из оваквих побуда и мотива. Оно што се може затећи на лицу места, и на шта треба обратити посебну пажњу је: ругање хришћанским симболима (обрнути крст, вандализовани хришћански артефакти), свеће или капи од свећа, необичан цртеж, графит(најчешће исписан крвљу жртве), симбли на зидовима или подовима (пентаграм, свастика...), неразлучиво писмо, цртежи окултних симбола (такође ти симбли су често урезани на тело жртве), сакаћење или уклањање делова тела или органа, сакаћење животиња, ликови попут вуду луатака пробушени иглама, собе прекривене бојама

(најчешће црна или црвена), календари са посебно обележеним данима, окултне књиге о сатанизму или магијским ритуалима, итд.

Када се утврди присуство ритуалног елемента у неком кривичном делу одмах се јавља индикација вештацима да се ради о неурачунљивом извршиоцу кривичног дела. Међутим, у пракси није увек тако. На пример, многе серијске убице имале су своје „ритуале“, почев од Џека Трбосека који је своје жртве касапио на врло специфичан начин, па ипак, код ове врсте извршилаца, њихови унутрашњи нагони су готово искључиви мотив њиховог злочина, док евентуални ритуали најчешће представљају интегрални део њиховог психичког поремећаја, односно својеврсни такозвани „*потпис*“ извршиоца.

Учиниоци оваквих кривичних дела могу али и не морају да припадају некој формалној или неформалној групи култног карактера. Овакви извршиоци кривичних дела су специфични, јер за себе сматрају да имају одређену мисију пред собом тј. задатак и да су у служби „више силе“ или „вишег интереса“. Наиме, они не прихватају друштвени систем вредности и врло често су након извршења злочина, лишени било каквог осећаја кривице или страха. То не значи да нису свесни могућих друштвених и правних последица.

Оно што је најчешћа појава код ритуалних злочина, јесу верске церемоније, које се јављају од давнина и која постоје у свим културама и најчешће се испољава кроз крвне ритуале. Крв представља најважнију и обавезну супстанцу за верске ритуале, па се самим тим и жртвовање сматра религиозним искуством. Починиоци верских злочина свесно користе жртву за постизање личних циљева и прихватају лошу страну религије, као што је сатанизам.

II. ДЕВИЈАНТНО ПОНАШАЊЕ

2.1. Однос између нормалног и девијантног понашања

Веома је тешко повући прецизну границу између онога што према друштвеним стандардима представља нормално и ненормално-девијантно понашање. Готово сви људи у неким ситуацијама показују понашање које би било могуће означити као девијантно понашање уколико би се често јављало.

За нормално понашање је пре свега карактеристична, емоционална стабилност и зрелост, развијена социјалност и нормалан степен интелектуалних способности, способност да се са другим особама успоставе одређени односи, затим одсуство претеране агресивности, анксиозности и сл. Нарочито важне карактеристике нормалности су жеља и воља за животом, као настојање да се одређени друштвено прихваћени стандарди, циљеви и вредности и остваре. Трајна присутност особина супротних наведеним, сматра се знацима ненормалности-девијантности. Али свакако не представља доказ поремећености ако се нека од тих карактеристика понавља повремено. Тек повећани степен изражености и учесталости њиховог јављања, значи да постоји поремећај у друштвеном животу појединца или групе. Може се рећи да поремећај постоји, онда када појединац дужи време, показује понашање које се не може назвати нормалним.

Друштвене девијације представљају друштвене појаве и управо се по томе разликују од других видова недруштвених девијација, као што су на пример, природна, биолошка, физичка, и друга одступања која представљају девијације. Оне представљају један од облика друштвеног деловања, односно тип људске активности, чија је суштина у свесном деловању појединца којима се крше друштвене норме и које се супротстављају уобичајеном понашању и очекивањима групе, заједнице или глобалног друштва.

Друштвене девијације су узроковане друштвеним околностима, што значи да су друштвени узроци одлучујући фактор у њиховом настанку, развоју и престанку. Друштвене девијантности су свесне и вољне активности људи, које производе одређене негативне и неповољне последице.¹

---

¹ З. Стевановић, *Социјалне девијације и друштвена реакција*, Београд, 2013., стр. 10,

Друштвене девијације представљају специфичну врсту друштвеног односа између девијанта и друштвене средине, која реагује на девијацију. Односно, не може се говорити о девијацији једног човека без присуства и учешћа неког другог. За постојање друштвене групе у социолошком смислу неопходно је постојање односа између најмање две особе. Због тога друштвеним девијацијама припадају не само свесно и вољно понашање појединца, већ и активности мањих или већих, спонтаних или организованих група, друштвених институција и заједница.

2.1.1. Критеријуми за разликовање друштвене девијантности од нормалног

Критеријуми на основу којих се успостављаја граница која одваја девијантно од нормалног понашања, најдиректније произилазе из њихових општетеоријских ставова о друштву, човеку, односу човек-друштво, а пре свега произилазе из дефинисања или схватања друштвене нормалности и девијантности.

Понашање човека или актера социјалног система јесте условљено и усмеравано, али није и до краја детеминисано (јер се томе управо противи људска природа), заједничким вредносно-нормативним стандардима. Вредносно-нормативни систем и стандарди и друштвена интеграција и равнотежа, постају основни критеријуми који одвајају понашања или стања која су у складу са овим стандардима, у односу на она понашања или стања у друштву која одударају од општеприхваћених вредности и норми или од добро интегрисаног друштва.²

Нормативни систем, односно усклађеност понашања са нормативним стандардима заједничке културе јесте одлучујући критеријум, који одваја девијантно понашање од општеприхваћеног понашања. Уколико је понашање појединца (и друштвених група) усклађено са друштвеним стандардима, онда се говори о конформизму, а ако одудара од тих стандарда, онда је реч о девијацији. Идеал нормалног функционисања друштва је да се управо сви чланови друштва понашају у складу са друштвеним нормама које успоставила одређена друштвена заједница.

---

² А. Југовић, *Друштвена патологија и нормалност, теоријске и практичне перспективе*, Београд, 2002, стр.97

Полазећи од нормативно-вредносног и друштвено-интегративног приступа као основама које деле друштвену девијантност од нормалности постоје четири критеријума.

Први, заснован је на питању да ли се појединац понаша у складу са очекиваном или нормативно одређеном друштвеном улогом. Та улога има за циљ да појединца интегрише у друштво, на тај начин да се управо тај појединац понаша у складу са друштвеним нормама и очекивањима других. Овај критеријум прави границу између оних понашања појединца који изневеравају друштвена очекивања од оних понашања где су та очекивања и статуси испуњени. Овде је управо дошло до неуспеха у остаривању улоге појединца.

Други критеријум, потиче из става да је темељ сваког друштва интегрисаност појединца у друштво, његова функционална уређеност и стабилност. Овај критеријум одваја оне друштвене процесе, односе, стања, институције и групе која имају обележја функционалног, добро интегрисаног и уређеног од оних процеса, односа, стања, институција и група које карактерише дисфункционалност, лоша интегрисаност, неуређеност или деорганизованост.

Трећи је заснован на релативистичком принципу. Он се базира на Диркемовој идеји према којој се девијантност и нормалност морају посматрати према временско-просторној димензији тј. према времену у коме се посматра неко друштво и према конкретном типу глобалног друштва. Тако да се према трећем критеријуму разликовања девијантног од нормалног понашања, девијантност одређује према вредносном и нормативном систему сваког конкретног глобалног друштва и да не постоји неки универзални критеријум његовог дефинисања. Такође, у складу са принципом релативности Парсонс закључује да је девијантно понашање кршење норми уређеног друштвеног поретка, а да оно не мора бити неморално.

Четврти, говори да се граница нормалног и девијантног понашања треба утврдити и према томе какву функцију, последице или корист имају поједине девијације за друштво или поједине друштвене структуре.

2.2. Појам девијантног понашања

Објашњавању и дефинисању појма девијантности мора се приступити са опрезом, будући да у свакодневном говору као и у социолошкој терминологији, немогуће је апсолутно и потпуно дефинисати девијантност. Девијација представља свако одступање од нечега што је стандард, нечега што је утврђено и општеприхваћено, било да се ради о правилима, нормама или законитостима.

Друштвене девијације су понашања која нарушавају установљене норме понашања, одступања од моралних, правних, религијских или обичајних норми друштва. Свака одступања од друштвених норми и вредности које изазива друштвену реакцију може се сматрати друштвеном девијацијом. Девијантна понашања могу бити индивидуална или групна понашања, као што су: криминал, проституција, педофилија, самоубиства, болести зависности, просјачење, друштвене дезорганизације и сл.

У друштву се људи понашају на друштвено прихватљив или друштвено неприхватљив или девијантан начин. Под појмом девијације (deviation-одступање, скретање) подразумева се „скретање са прихваћеног или признатог пута“. Тако да девијација подразумева друштвену непожељност, стварно супротстављање моралном кодексу и владајућим конвенцијама, тако да је девијантност кршење норми које се сматрају исправним и здравим, и под појмом девијантноси подразумевају се оне делатности које не подлежу нормама и очекивањима чланова неког одређеног друштва.

Друштвено понашање може бити друштвено нормално и девијантно. У савременим западним друштвеним системима нормалним понашањем се сматра да жене пуше, да се шминкају, пију алкохолна пића или да се на јавним местима понашају кокетно и да се појављују обнажено. Међутим, у неким другим културама, нпр. исламским земљама такво би се понашање сматрало девијантним. Појам девијантности се не разликује само од друштва до друштва, и од културе до културе, већ се разликује и унутар једне заједнице, односно унутар једног друштва. Различите друштвене групе у једном те истом друштву имају различита схватања о девијацијама. То значи да на схватање о девијацијама утичу и доминантна култура али и подкултуре и супкултуре. оно што се наикада сматрало

девијантним данас постаје нормална облик понашања.

2.3. Друштвене девијације

Друштвене девијације су свесне и вољне активности људи, које производе одређене негативне и неповољне последице. Свесност и воља у активностима људи које за последицу имају одређене негативне и друштвено неприхватљиве и осуђујуће реакције, чини суштину у разликовању психопатолошких од друштвених девијација. Девијантно понашање које је последица несвесног, невољног или неурачунљивог стања свести не припадасвери науке о друштвеним девијацијама, већ спада у област психопатологије, психијатрије или других научних дисциплина које се баве болесним човеком.

Постоји неколико дефиниција појма друштвена девијација које се, пре свега, базирају на појединим теоријским правцима који се баве социјалном патологијом и представљају одраз истих. Два круцијална приступа социологије девијантности, структурално-функционалистички и социјално-антрополошки, виде ову појаву на потпуно различит начин:

- 1) Структурално-функционалистичка теорија друштвену девијантност дефинише као неприлагођеност појединца и друштвених група друштву или вредносно-нормативном поретку, или као поремећај који се испољава у одређеним друштвеним стањима када се нарушава укупна друштвена стабилност и равнотежа и када може доћи и до ширења девијантних понашања појединца и група.
- 2) Социјално-антрополошке теорије друштвену девијантност виде као неприлагођеност друштва човеку или човековим аутентичним и универзалним људским потребама.³

Девијантно понашање се може дефинисати и тако да су *друштвене девијације облици супротстављања поретку као систему норми.*⁴

2.4. Девијантно и ризично понашање

Термином девијантно понашање означавају се сви облици понашања који у знатној мери одступају од општеприхваћених вредности, норми и правила понашања.

---

³ А. Југовић, *оп.цит.*, стр.104.

⁴ В. Пешић, И. Јанковић, *Друштвене девијације, критика социјалне патологије*, 1998. год. стр.202

Реч ризик потиче од латинске речи *risicare*, која значи „усудити се“. Овде се пре свега мисли на бројне факторе који негативно утичу на испољавање друштвено неприхватљивих облика понашања, а у које спадају и бројни социјални проблеми. Присуство већег броја ризико фактора ствара потенцијал за испољавање преступничког понашања.⁵ Овај термин се често употребљава и за децу односно младе који се налазе под утицајем ризико фактора и који су, под утицајем тих фактора, у ризику да испоље поједине облике делинквентног понашања. Међутим, не испољавају сва деца која су под утицајем ризико фактора делинквентно понашање. У етимолошком смислу под “ризичношћу” се подразумевају околности излагања неком ризику, опасности, довођењу нечега у питање, или стављање на коцку неких вредности, добара, итд.⁶ Но у социолошком (социјално-патолошком) и криминолошком смислу, овај појам има вишеструко значење.

Истраживања су показала да изложеност чак и значајном броју ризичних фактора не значи и да ће се поремећаји у понашању нужно испољити. Многа деца и млади одрастају у високо ризичним породицама и срединама, без икаквих проблема. Разлог за то, према многим истраживањима, лежи у присуству заштитних фактора у њиховим животима, који чине противтежу ризичним факторима, и на тај начин се супротстављају њима и смањују њихово дејство. Заједно посматрано, ови подаци помажу разумевању како и зашто млади почињу са девијантним понашањем, али исто тако нам обезбеђују и правац за превенцију, смањење и елиминисање друштвених девијација.

Са аспекта развојних теорија, деца и млади су посебно подложни различитим развојним и васпитним утицајима родитеља, вршњака, пријатеља, медија и других социјалних фактора. Исто тако подложни су и бројним облицима могуће манипулације и негативних стимуланса који младу личност одводе у друштвено неприхватљивом правцу развоја. Бројне ситуације којима су деца континуирано изложена у породици и изван ње (неповољни утицај средине, психосоцијални фактори) могу младе “претварати” у особе ризичног животног стила (конзумације алкохола, опијата, бежање из школе, ризична сексуална понашања и др.). Таква понашања представљају развојне ризике за децу и

---

⁵ М. Милосављевић, *Девијације и друштво*, Београд, 2003. год. стр. 23

⁶ М. Бошковић, *Криминолошки лексикон (Едиција универзитетски уџбеник)*, Универзитет Нови Сад, 1999. год.

младе, али и за друге особе из њихове средине.

Најчешћа ризична понашања адолесцената су: конзумирање цигарета, алкохола, дрога, често мењање сексуалних партнера као и учествовање у крађама.

Резултати досадашњих истраживања показују да се у ризичне факторе разних облика девијантног понашања адолесцената најчешће убрајају:

- социјална средина: доступност дроге, толеранција према злоупотреби супстанци или разним облицима насилног понашања, насиље у медијима, селидбе, лоша материјална ситуација и сл.
- породица: деградација породичних односа, дезорганизација породице, насиље у породици, болести чланова породице, слаба емоционална повезаност између родитеља и деце, неадекватне родитељске вештине и сл.,
- школа: слаб успех у школи, антисоцијално понашање, бекство са часова, напуштање школе,
- индивидуални – вршњачки фактори: отуђеност, изолација од вршњачких група, али и укључивање у вршњачке групе са проблемима у понашању, склоност бунтовништву и сл.,
- психофизичко стање: поремећаји пажње, радних навика, особине личности као што су ниско самопоштовање, емоционална нестабилност.⁷

III. ТЕОРИЈСКА ОБЈАШЊЕЊА УЗРОКА КРИМИНАЛИТЕТА

Учења о узацима криминалитета су стара колико и сам криминалитет. Од настанка друштва су се појединци интересовали да објасне шта то наводи човека да изврши злочин. Некада су та објашњења одударала и од здраве логике. Некада се криминално понашање објашњавало тиме да појединца обузму зле чини и духови и да зато чине злочине. То су нека од најстаријих учења тзв. демонологија.⁸

---

⁷ М. Милосављевић, *оп.цит.* стр.30,

⁸ Демонологија је доктрина које се бави проучавањем демона и демонског утицаја на човека. Основа демонологије развијала се као огранак службених религијских система и њоме се бавило свештенство; вавилонски свештеници бавили су се истеривањем злих духова. Хришћански обреди егзорцизма темеље се на новозаветним записима о истеривању демона, које је вршио Исус. Четврти латерански сабор одржан

Истраживање и објашњење етиологије криминалитета, без обзира на облик (класични, организовани и сл), је једно од основних питања којима се бави већина криминолога од настанка саме криминологије и других научних дисциплина које у свом фокусу изучавања имају криминалитет као негативну друштвену појаву.

Друштвене кризе су заостриле многе противуречности у социјалној сфери као што су сиромаштво, криминал, незапосленост, проституција, коцка и други облици девијантног понашања. Појавом оваквих облика социјалних девијација додатно је мотивисао стручну и научну јавност на истраживањеу етиологије и карактеристика ових појава. Такође, друштвене кризе су развиле потребу за практичним осмишљеним активностима усмереним према предупредјењу и превазилажењу социјалних проблема. на развој науке о друштвеним девијацијама, поред социјалних противуречности, утицали су и социјални покрети и протести који су се јављали као последица незадовољстав одређеним друштвеним, економким и политичким стањем и сопственим положајем у друштву. Све те околности су, поред осталих, утицале на настанак и развиј социјалне девијантности, као специјализоване социјолошке дисциплине, са тенденцијом да постане интегративна дисциплина за изучавање свих видова социјалних проблема и друштвених девијација.⁹

Постоји класификација теорија и то полазећи од биолошких, психолошких, психопатолошких, социолошких, мултифакторских концепција приступа и објашњења проблематике социјалних девијација.¹⁰

3.1. Биолошке теорије

Биолошке теорије настају у другој половини XIX века као покушај да се уместо моралистичких судова о томе шта је нормално, а шта девијантно, одреде и дефинишу научни позитивистички критеријуми за разликовање патолошког од нормалног понашања. Биологистичке теорије стављају у центар свог научног интересовања **човека**, због чега се

1215., борећи се против дуализма катара и албигенеза, донео је дефиницију вере о анђелима и демонима: „...Ђаво, наиме, и други зли духови створени су од Бога наравно добри, али су по самима себи постали зли. А човек је погрешно утицајем ђавла.“ Овим је утврђена вера Цркве у постојање демона и постављен је темељ демонологији која упркос томе, не говори много о врстама и броју демона. Црква је ретко давала изјаве и документе строго догматског карактера везане уз демонологију. То је препуштено схоластичком расправљању и егзорцистичкој пракси.

⁹ М. Стевановић, *он.цит.* стр. 23

¹⁰ *Ibid*, стр. 24.

и називају **антрополошке теорије**.

3.1.1. Биоантрополошке теорије

Биоантрополошке теорије полазе од претпоставке да је људско понашање детерминисано биолошким факторима, због чега се означавају као биолошке, а пошто пренаглашавају улогу биолошке основе човека, често их називају и биологистичким. По овом теоријском приступу социјалним девијацијама, одлучујући чиниоци који утичу на девијантне облике понашања људи су стечена или наслеђена својства појединца дата генетским потенцијалом. Девијације се тумаче постојањем неког физичког или психичког деформитета и поремећаја појединих функција у организму. Објашњење девијантних појава довођено је у везу са конституцијом човека, поремећајима ендокриног система, урођеним и наслеђеним склоностима, хромозомским поремећајима и сл.

Оснивач антрополошке школе је италијански психијатар, професор медицине и војни лекар **Чезаре Ломброзо** који је створио антрополошку теорију о човеку деликвенту (злочинцу), а коју је изложио у свом делу „*Човек злочинац*“ (*L'uomo delinquente*, 1876).¹¹

Идеја за Ломброву теорију настала је случајним открићем читавог низа аномалија у лобањи једног разбојника, које су биле аналогне цртама код човеколиких мајмуна или праисторијских људи. Ломброзо је под утицајем френолошких испитивања и тада водеће научне Дарвинове теорије о еволуцији мерио главе 5.907 живих деликвената који су се налазили на издржавању казне затвора и 383 мртвих злочинаца. На основу ових истраживања¹² Ломброзо је дошао до следећих закључака:

1. *Криминалитет је облика атавизма*-појављивања друштвених и телесних особина наслеђених од далеких предака;
2. *Човек се рађа као деликвент*-то је рођени, атавистички тип злочинца карактеристичан по одређеним физичким својствима која говоре о његовој предодређености;

---

¹¹ *Ibid*, стр. 25.

¹² Милић И., Индивидуализација затворске казне, криминолошки, кривичноправни и пенеолошки аспект, Универзитет у Новом Саду, 2017, стр. 23,

3. *Узроци криминалитета су у антрополошким особинама личности, мушкараца.*¹³

У оквиру антрополошке теорије, Ломброзо је извршио типологију криминалаца, по којој, поред рођеног злочинца, постоје још: душевно болесни криминалци, криминалци из навике, криминалци из страсти и случајни криминалци. Душевно болесни криминалци имају све особине рођених криминалаца, а болују и од душевних болести. Деле се на: моралне лудакe, душевно болесне кривце и матоиде.

На основу фрeнолошких и других истраживања дефинисана је **теорија телесне конституције** која доводи у везу физичку конституцију човека са његовим моралним одобинама. По схватању ове теорије, појединци са одређеним морфолошким обликом су више склони одређеним девијацијама. Ова теорија тврди да злочинци имају јединствене и типичне физичке карактеристике, и да су те физичке карактеристике повезане са менталним особинама човека. О повезаности телесне конституције и криминалитета говорио је немачки психијатар **Кречмар** који је у свом делу „*Телесна грађа и криминалитет*“¹⁴ (1921) навео три конституционална типа, односно четири групе људи у општој популацији и међу криминалцима. По Кречмеру конституционални типови деле се на: 1) *лептозомни тип*, које карактерише фригидност-хладноћа у односима, резервисаност, недруштвеност, а изгледају слаби и издужени, заступљени са 40-50% међу криминалцима посебно међу лоповима и варалицама; 2) *атлетски тип*, који је атлетски развијен, по темпераменту стабилан, али повремено експлозиван, заступљени са 40-50% међу који врше кривична дела против личности и сексуалне деликте; 3) *пикнички тип*, карактерише мали раст, ускорамени, по темпераменту љубазан и друштвен, развијене унутрашње дупље, заступљени су међу криминалцима са 20% посебно међу извршиоцима проневера; 4) *диспластични-комбиновани тип*, који покрива претходна три типа, заступљени са 5-10% међу криминалцима који врше сексуалне деликте.¹⁵

---

¹³ *Ibid*, стр. 27

¹⁴ Кречмар је испитивао 4.414 случајева и утврдио повезаност телесне грађе и карактера указујући да неки криминалци имају наследне карактеристике телесне дегеративности. Истицао је чак и да када људи различитих конституционалних типова врше иста кривична дела, нпр. убиства, криминолошке карактеристике тог злочина сасвим су различите у складу са њиховим биолошким цртама и цртама темперамента.

¹⁵ С. Константиновић-Вилић, В. Николић-Ристановић, М.Костић, *Криминологија*, Правни факултет у Нишу 2011, стр. 264,

У оквиру биолошких теорија јавила су се и схватња о повезаности између поремећености у структури човекових хромозома и девијантног понашања. **Хромозомска теорија** заснована је на учењу да постоје поремећаји у језгру ћелије-хромозомима, која садрже гене, носилац је наследних особина и продукује друштвено абнормално понашање.

Хромозоми су били откривени крајем XIX века, али је тек 1959. године у радовима **Лежена, Трипина и Готјеа** први пут описана ненормалност броја хромозома. За криминологију је била занимљива ненормалност полних хромозома, прекобројност ових хромозома код мушкараца. Интересовање криминолога извазвао је управо мушкарац са прекобројним Y хромозомом и структуром мушких полних хромозома XYU. Лица са превеликим бројем Y хромозома описана су као лица за изузетно високим стасом, дугим ногама, упадљиво дугом подлактицом, са бубуљицама на лицу, благо ментално заосталог, некада тешко ментално оболелог, са агресивним и антисоцијалним понашањем које укључује дугу историју хапшења започету у раним годинама. Према овој теорији енормни вишак хромозома Y ствара конституционални тип личности склон криминалитету.¹⁶ Комбинацијом хромозома XYU код мушкараца и XXU код жена сматрају се факторима који подстичу на одређену врсту кривичних дела као што су сексуални деликти, крађе, убиства код мушкараца и проституција код жена.

3.2. Психолошке теорије

Психолошке теорије објашњавају социјалне девијације деловањем психолошких фактора, односно прихолошки фактори имају одлучујућу улогу за настанак девијације. Ове теорије покушавају да понашање које крши правне, вредносне, моралне и друге норме објасне деловањем различитих психолошки процеса као што су: интелигенција, мотиви, црте личности, ставови, мишљење и сл. Аутори психолошког приступа у објашњењу девијантних облика понашања узроке налазе у психичким својствима, особинама и структури личности. Оне полазе од тога психичке карактеристике човека детерминишу његово понашање.

3.2.1. Психоаналитичка теорија Сигмунда Фројда

Психоаналитичка теорија једна је од психолошких теорија чији је оснивач аустријски

---

¹⁶ М. Аћимовић, *Основи судске психологије*, Београд, 1972, година;

психијатар **Сигмунд Фројд** и његова психоаналитичка школа. Фројд је у својим делима „Увод у психоанализу“, „Психопатологија свакодневног живота“, „Тотем и табу“, „Тумачење снова“ изложио основне поставке психоаналитичке теорије настале на чвртим темељима биолошке концепције човека и света.¹⁷

Фројд није посебно проучавао проблем криминалитета већ агресивност уопште, али је изложио извесне концепције које су у непосредној вези са значајним питањима криминологије, и то су:

- 1) учење несвесног и нагонског код човека;
- 2) подела психичке личности на три главна система;
- 3) порекло душтвених институција тотем и табу;
- 4) злочинац из осећаја кривице;
- 5) теорија симболизма и објашњење омашки.¹⁸

Фројд је поделио психичку личност човека на три главна система: Ид, Его и Суперего. Ид, или Оно, представља најстарију инстанцу личности и представља онај садржај склопа личности са којим се особа рађа да би се из њега издвојило, у еволуционом смислу млађе Ја, Его, а тек касније и Суперего...¹⁹

3.3. Социолошке теорије

Упоредо са развојем теорија које су узроке криминалитетеа тражиле искључиво у биолошкој конституционалности, односно психи појединца, зачете су и теорије које су уочавеле значај узрока који се крију у друштву. Свака социолошка теорија девијантности јесте, у ствари, покушај да се девијација објасни друштвеним узроцима. Друштвене девијације су се најпре почеле изучавати у оквиру социјалне патологије, чији се почетак везује за XIX век, а циљ социјалне патологије био је да открије објективне научне критеријуме за дефинисање негативних друштвених појава. За формирање социјалне патологије важиле су две Диркемове концепције разликовања нормалних од патолошких појава и теорија појаве аномије.²⁰

---

¹⁷ С. Фројд, *Увод у психоанализу*, Нови Сад, 1970, стр. 55.

¹⁸ С. Константиновић-Вилић, В. Николић-Ристановић, М. Костић, *оп.цит.* стр. 277;

¹⁹ Фројдова психоанализа, преузето 21.09.2022.

<https://www.seminarskidiplomski.co.rs/PSIHOLOGIJA/FrojdoваPsihoanaliza.html>

²⁰ И. Јанковић, Б. Пешић, *Друштвене девијације, критика социјалне патологије*, (1988); преузето

Теорија аномиие, историјски гледано, је најстарија социолошка теорија којом се објашњавају девијације и поремећаји у понашању људи у друштвеном контексту. Творац теорије аномиие је **Емил Диркем** (E. Durkheim 1858-1917) који је најпознатији француски социолог XIX и XX века. Његов приступ је познат као **социологизам**²¹. За разумевање Диркемове идеје о друштвеним девијацијама неопходно је познавати три битне ствари у његовим схватањима:

- 1) разумевање саме природе људског друштва;
- 2) разликовање нормалних од патолошких друштвених појава;
- 3) схватање аномиие.²²

Диркем аномиију сматра као поремећеност регулативних функција друштва, поремећеност вредности и норми и њиховог значаја у схватању поједница. У таквим стањима долази до раскорака између друштвених циљева и могућности да се они у датим тренуцима остваре. Као последица стања друштвене дисхармоније јављају се штрајкови, самоубиства, убиства...

IV. РИТУАЛ И ПРАВО

4.1. Потребe и тешкоће дефинисања

Неопходно је одмах разјаснити значење појма „ритуал“, и то због непостојања усаглашене и шире прихваћене терминологије која би одговарала специфичностима предмета овог проучавања. Сама реч ритуал наспрам контекста може имати различити смисао. Најједноставније одређење јесте да то може бити сваки облик понашања који је унапред предвиђен и који се може понављати у различитим ситуацијама. Као основно почетно разграничење можемо формирати поделу ритуала на верске, односно духовне, са једне и световне, са друге стране. Ипак, израз ритуал најчешће прати наглашена верско-духовна конотација. Отуда се ритуал веома често примарно дефинише као скуп обреда и церемонија у некој религији.

Концепт ритуала има многа значења, у распону од специфичних верских обреда до разноликог спектра људских активности, укључујући и дневне навике и манире. У

25.09.2022. <https://hrcak.srce.hr/file/228913>

²¹ Схватање по коме све духовне и културне чињенице и појаве треба објашњавати искључиво друштвеним стањем;

²² З. Стевановић, *оп.цит*, стр. 48;

социологији ритуал се често односи на регуларни образац интеракција путем рутинских догађаја као што су обедовање у исто време сваког дана. У психолошком смислу ритуал се посматра као облик присиле, понављање одређеног понашања, као што је прање руку или ментални чин као што је молитва. У религији, ритуал представља обреде заједнице или церемоније које могу бити једноставне или веома сложене, могу бити кратке али се могу изводити и неколико пута дневно.

Теоријске концепције ритуалног понашања видљиве су у специфичним врстама криминогених активности које пружају вредан увид у мотивацију верског тероризма и ритуалног злочина. Када се форензичке и симболичке информације пронађене на месту злочина анализирају у односу на теорије ритуала, суптилне, али јасне разлике постају јасне, на пример, да ли је злочин извршен из секуларних или светих мотива, затим као део заједничког система веровања групе или као индивидуални израз психопатологије. На пример, психијатријска перспектива, може сматрати све радње ритуалног убиства, обликом психопатологије, без обзира на јака верска уверења извршиоца. Што се тиче кривичног гоњења, теорија ритуала је изузетно релевантна јер успоставља како основе за аргументе за смањену способност, принуду и ментални недостатак починиоца ритуалног злочина, тако и аргументе за рационални избор, предумишљај и убиство. Укратко, тумачење начина на који појединац или група ритуално изражава оно у шта верује прави разлику између истинских верника, правих криминалаца, психопата и забављача, од којих сви могу бити терористи.

4.2. Ритуал и право

Посматрајући човекова уверења на глобалном нивоу, потребно је нагласити да, у погледу постојања уставних гаранција слободе мисли, савести и вероисповести, појединац има право да усваја или да не усваја уверења ма које врсте, сходно сопственом нахођењу. Са друге стране, треба подсетити да је, сходно једној од основних премиса правног поретка, свако појединчево деловање правно допуштено уколико није изричито забрањено. Тако да с обзиром на наведено, може се констатовати да је слобода појединчевог мишљења и опредељења на верском, идеолошком и другом плану правно загарантована и заштићена.

Појединцу се (превасходно уставним начелима) јамчи слобода опредељења у погледу тога да ли ће бити духовно, односно верски оријентисан, или неће; право на одабир одређене религије или другог система веровања, односно на уздржавање од оваквог избора, сходно личним преференцијама и независно од утицаја других лица; могућност да се декларише према свом уверењу, као и пратећа забрана сваког облика дискриминације по овом основу. Друга позиција тиче се деловања појединца сходно његовим верским уверењима. У условима постојања секуларне државе која прокламује верску толеранцију и забрану дискриминације по основу верских уверења, свако исповедање вере, односно духовно деловање појединца мора се сматрати правно допуштеним, сем у случају противправног понашања (тј. када се тиме повређује неко од правом заштићених добара). Овим се може потврдити да је усвајање ритуалистичких уверења правно допуштено независно од врсте самог уверења. Оно је правно дозвољено уколико не постоји правни основ њиховог сузбијања и санкционисања, односно све до границе коју поставља легислативни систем. Отуда се констатује да начелни однос правног поретка и ритуализма може и мора бити посматран у светлу општег односа верских питања и права.

V. КРИМИНАЛИТЕТ СА РИТУАЛНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Криминалитет повезан са ритуализмом, као предмет истраживања, је веома сложено и широко распрострањен. Број кривичних дела која могу бити повезана са ритуалним елементом је велики. Проучавање криминалитета са елементом ритуалног захтева примену различитих научних метода. Проблем дефинисања појмова свакако јесте један од главних изазова са којим се суочава сваки покушај истраживања. Чињеница је да не постоји довољна количина валидне грађе за научно поставља пред истраживача као те се на тај начин отежава истраживање овог појма. Међу препрекама субјективне природе који отежава дефинисање и проучавање криминалијета са ритуалним елементом је и табуизираност ритуала као феномена.

5.1. Дефинисање кривичних дела са елементом ритуалног

Криминалитет повезан са ритуалном може бити дефинисан на различите начине.

Хикс, истиче да чињеница да је одређени извршилац кривичног дела припадник

неке вере није примаран основ за осуду читаве религије на такав начин. Он сматра да, независно од податка да ли је конкретна вера допринела или није настанку појединих криминалних идеја код извршиоца, ово питање свакако има веома мало везе са самом вером, већ је, пре свега, повезано са психолошким особинама личности извршиоца. Такође напомиње да полиција нема надлежност да задира у верска питања ове врсте.²³

Олсон-Раимер је, паралелно износећи аргументе у прилог и против хипотезе о потреби засебног издвајања ритуалног криминала, понудио и свој предлог дефиниције. Сходно његовом мишљењу, ритуални криминал обухвата церемонијалне активности и/или ритуалне радње, укључује са окултизмом повезане обрасце понашања и мотивисан је вером у неку окултну идеологију.²⁴

Као веома значајна, може бити понуђена дефиниција ритуалистичког, односно сатанистичког убиства коју је усвојио амерички (САД) *Национални центар за анализу насилног криминала* (NCAVC).²⁵ Према тој дефиницији, убиство које би оправдано могло бити називано сатанистичким јесте оно које је учињено од стране две или више особа које рационално планирају овај чин и чији примарни мотив јесте задовољење прописаног сатанистичког ритуала који позива на извршење убиства. Ову дефиницију изворно наводи *Ленинг*²⁶, услед чега је NCAVC највероватније заправо усвојила његово одређење наведене инкриминације. Сатанистичко/ритуалистичко убиство може бити и индивидуални чин, уколико испуњава остале наведене услове. Захтев за бројношћу учинилаца могао би бити релевантан искључиво уколико се жели дефинисати убиство извршено од стране одређеног сатанистичког култа, односно друге окултистичке организације.

Аутор *Перлмутер* разматра ово питање користећи одредницу „ритуални криминал“.

---

²³ R. Hicks, *In Pursuit of Satan: The Police and the Occult*, Buffalo, Prometheus Books, 1991, pp. 152,

²⁴ G. Olson-Raymer, *Occult Crime, A Law of Enforcement Primer*, 1990, pp. 37.

²⁵ Национални центар за анализу насилних злочина (NCAVC) је специјализовано одељење FBI-а. Улога NCAVC-а јесте да координира истражне и оперативне функције подршке, криминолошка истраживања и обуку у циљу пружања помоћи савезним, државним, локалним и страним агенцијама за спровођење закона које истражују необичне или понављајуће насилне злочине (серијски злочини). NCAVC такође пружа истражну подршку кроз експертизу и консултације у ненасилним питањима као што су национална безбедност, корупција и истраге о криминалу белог овратника. Председник Реган му је дао примарну мисију „идентификације и праћења поновљених убица“, термин који је користио за серијске убице.

²⁶ K.V.Lanning, *Satanic, Occult, Ritualistic Crime*, Quantico, 1989, pp. 3.

Он наводи да поменута категорија криминала обухвата широк спектар светих (sacred) и световних (secular) насилних аката почињених од стране група и појединаца.²⁷ Ово одређење, генерално посматрано, на солидан начин обухвата општа обележја окултног криминала. Исти аутор прецизира своје становиште дефинишући ритуални криминал као онај криминал који обухвата церемонијалне активности и/ или ритуалне радње, који често укључује са окултизмом повезане обрасце понашања и који је често мотивисан вером у неку окултну идеологију.

Криминалитет повезан са ритуалним елементима може се дефинисати као: Кривична дела која осим позитивноправних обележја конкретне инкриминације, поседују и специфичне одлике које указују на присуство одређене ритуалистичке компоненте, при чему се она може манифестовати међу узроцима и мотивационим чиниоцима конкретног злочина, у оквиру метода његовог извршења, као и унутар свих других субјективних и објективних околности при планирању и извршењу појединог кривичног дела.

5.2. Подела кривичних дела повезаних са ритуалним активностима

Кривична дела повезана са окултним ритуалним активностима могу бити класификована према различитим критеријумима. Могу бити формирана три базична модела поделе.

5.2.1.Кривична дела са ритуалним обележјима

Ова подела базира се на увид у околност да ли кривично дело поседује реалну везу са ритуалним елементима. Кривична дела која истински поседују ритуалне карактеристике, могуће је формирати две уже поделе базиране на природи конкретних ритуалистичких садржаја, односно на облику инкорпорисања ритуалистичких елемената.

1. према природи ритуалистичких садржаја:

- традиционални/ изворни окултизам (паганизам²⁸, народна магија и др);
- савремени окултизам (сатанизам, неопаганизам, различита езотеријска учења²⁹, разноврсна синкретистичка верска уверења и др)

---

²⁷ D. Perlmutter, *Investigating Religious Terrorism and Ritualistic Crimes*, 2004, str.3.

2. према облику инкорпорисања ритуалистичких елемената:

- субјективна обележја бића кривичног дела (побуде извршиоца, намера, циљ који се настоји остварити радњом извршења и др)
- објективна обележја бића кривичног дела³⁰ (радња, место, време, начин, средство извршења, последица и др)
- истовремено и у субјективна и у објективна обележја бића кривичног дела.

Са друге стране, деликти који се доводе у везу са ритуализмом у значајном броју случајева заправо не поседују таква обележја, што се може закључити по околностима под којима се ствара одлука и приступа њеном извршењу. У том смислу, можемо разликовати следеће разлоге појаве кривичних дела са псеудокултним елементима, (тј. дела код којих се оцена о постојању окултних компоненти показује неоснованом):

1. свесно остављање трагова (нпр. симбола и порука окултистичке садржине) на месту извршења кривичног дела, али независно од мотива и начина извршења:
  - услед извршиочевих уверења, односно интересовања на пољу окултизма,
  - у циљу одвраћања полицијске истраге и усмеравања на погрешан траг;
2. неосновано уношење елемената окултизма у опис кривичног дела под утицајем сензационалистичког медијског извештавања;
3. уношење објективно непостојећих елемената окултизма у склопу стратегије судске одбране окривљеног.

5.2.2.Кривична дела повезана са традиционалним народним ритуализмом

и кривична дела са обележјима савременог ритуализма

Може се закључити да кривична дела са реалним ритуалистичким обележјима представљају правилност у погледу традиционалног ритуализма (паганизам, народна магија и сл). У овој области, псеудоокултна обележја кривичних дела су веома ретка, или пак сасвим непостојећа, будући да мотиви извршења редовно стоје у вези са истинским уверењем у делотворност магијских радњи. Насупрот томе, кривична дела повезана са савременим окултизмом веома често су повезана са псеудоокултним елементима.

---

³⁰ Јовашевић Д., *Кривица у новом Кривичном закону*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, 2006,

5.2.3 Подела према врсти заштитног објекта

Делимично се ослањајући на терминологију коју употребљава Кривични законик Србије,³¹ можемо понудити модел класификације кривичних дела према врсти заштитног објекта: 1) Кривична дела против живота, телесног и полног интегритета³², слобода и права човека,³³ 2) Кривична дела против имовине,³⁴ 3) Кривична дела против јавног реда и мира,³⁵ 4) Кривична дела против опште сигурности људи и имовине,³⁶ 5) Кривична дела против здравља људи,³⁷ 6) Кривична дела против животиња.³⁸

Као најзаступљенија у пракси, појављују се поједина кривична дела против јавног реда и мира (превасходно повреда гроба, а изузетно и друга – на пример, изазивање панике и нереда) и кривична дела против имовине (крађа, тешка крађа, одузимање туђе ствари, уништење или оштећење туђе ствари и друга. Кривична дела против живота, телесног и полног интегритета, слобода и права човека и грађанина је нешто чешћа. Неке од од карактеристичних инкриминација су: убиство, тешко убиство, тешка телесна повреда, лака телесна повреда, отмица, принуда, злостављање и мучење, угрожавање сигурности, силовање, и друга кривична дела против полне слободе. Релативно фреквентно примећују се облици злостављања и противправног убијања животиња, који су у нашем законодавству регулисани инкриминацијом убијање и злостављање животиња и одредбама Закона о добробити животиња.³⁹

5.3. Неурачунљивост и битно смањена урачунљивост

Према терминологији кривичног законодавства, неурачунљив је онај учинилац који у време извршења кривичног дела није могао да схвати значај свог дела или није могао да управља својим поступцима услед душевне болести, привремене душевне поремећености, заосталог душевног развоја или друге теже душевне поремећености.⁴⁰

---

³¹ Кривични законик, Службени гласник РС, бр.85/05,

³² Глава 13, *Ibid*,

³³ Глава 14, *Ibid*,

³⁴ Глава 21, *Ibid*,

³⁵ Глава 31, *Ibid*,

³⁶ Глава 25, *Ibid*,

³⁷ Глава 23, *Ibid*,

³⁸ Закон о добробити животиња, Сл. гласник РС, бр. 41/2009.

³⁹ *Ibid*

⁴⁰ Кривични законик, *оп.цит.* члан 23, став 2.

Материја урачунљивости учинилаца кривичних дела повезаних са ритуализмом нарочито долази до изражаја код кривичних дела против живота и тела, као и против полне слободе. Код ових кривичних дела, **као учиниоци појављују се неурачунљива лица, односно лица са битно смањеном урачунљивошћу.** Такође, присуство одређених поремећаја личности такође има значајну улогу у опису планирања и радњи извршења појединих кривичних дела. **Често се сусрећу неутемељени наводи о натприродним утицајима ритуалистичког карактера који имају за циљ да створе дојам о неурачунљивости учиниоца.**⁴¹

Код већине извршилаца ових деликта као разлог неурачунљивости јављају се одређени перманентни ментални поремећаји. Карактеристични су различити облици психоза (шизофренија, манично-депресивна психоза, параноидни поремећај и др). Такође, сусрећу се и случајеви привремене неурачунљивости. Са аспекта кривичног законодавства, привремена неурачунљивост траје све док постоји дејство узрока поремећаја (нпр. алкохолизам, наркоза), док се особи не укаже потребна медицинска помоћ (стања након повреде мозга)⁴² или у случају акутног/ пролазног психичког поремећаја у тренутку извршења кривичног дела, чији симптоми обично трају најмање један дан, а највише месец дана, након чега се особа враћа на ниво уобичајеног претходног функционисања. Оваква пролазна и привремена стања поремећеног психичког функционисања најчешће се јављају услед неког веома интензивног и непријатног стресног искуства, али и у ситуацијама које не морају нужно бити препознате као узнемирујуће (као што је, примера ради, период након порођаја).

У пракси се дешава да се извршиоци ових деликата користе у својој одбрани одређеним видовима перманентним или привременим поремећајима **На тај начин, учинилац настоји избећи или умањити одговорност за учињени деликт користећи стратегију која има за циљ да буде утврђена његова неурачунљивост.**⁴³ Тиме се објашњава изношење навода о натприродним утицајима окултистичке садржине који су наводно утицали на извршење конкретног противправног дела. Неки од карактеристичних

---

⁴¹ Пешић, В, О примени психологије у кривичној теорији и пракси, Правни живот, 12/56, 1956, стр 18

⁴² Аћимовић, М, *Савремена наука о човеку и основни проблеми кривичног права*, Архив за правне и друштвене науке, вол 53, 1974, стр 489-493,

⁴³ E.Douglas, A.Burgess, A. Burgess, R. Ressler, *crime Classification Manula: A Standars System for Investigating abd Classifying Violent Crime*, New Jersey, 2013, стр.. 244.

образаца у томе смислу тичу се позивања на “гласове у глави”, односно на добијена наређења, или пак на преузимање контроле над сопственим телом и/или вољом од стране натприродних бића или појава (примера ради, често се наводе: Ђаво/ Луцифер/ Сатана, различити демони, божанства и друга митолошка/теолошка бића). У зависности од резултата неуропсихијатријског вештачења, могуће је оценити да ли су наводи ове врсте настали као резултат реалних психичких сметњи, или су исконструисани са циљем избегавања кривичне одговорности учиниоца.

5.4. Мотиви за извршење кривичних дела са елементом ритуалног

Код извршења кривичних дела учињених против живота, телесног и полног интегритета личности, на основу резултата емпиријског истраживања, међу извршиоцима сусреће велики удео неурачунљивих особа, односно лица са смањеном урачунљивошћу. У тим случајевима није могуће говорити о рационалним мотивима извршења, тада побуде извршиоца тада треба тумачити као блиско повезане са присуством менталних поремећаја.

У пракси се сусрећу мотиви који стоје у директној вези са ритуалним активностима. **Ради се, наиме, о намери извршиоца да постигне одређени успех или просперитет (лични или колективни) натприродним путем, задовољењем окултно-магијске доктрине и обреда.** У томе случају постоји директна повезаност између ритуалних садржаја и субјективних обележја извршења деликта.⁴⁴ Уколико се намере ове врсте сусрећу у контексту савременог окултизма (сатанизам, неопаганизам, и др), веома често је реч о извршиоцима који нису у могућности да у потпуности схвате значај својих поступака (деца, особе веома слабих интелектуалних способности), односно о извршиоцима који нису урачунљиви или су смањено урачунљиви у тренутку извршења кривичног дела.

Постоје и такозвани „класични“ мотиви извршења кривичних дела, независно од присуства ритуалних садржаја. Упоређивањем примера из праксе, може се закључити да су неки од поменутих карактеристичних мотива извршења кривичних дела против живота, тела и полне слободе који се појављују а то су примера ради: задовољење различитих антисоцијалних склоности повезаних са присуством психопатских, садистичких и других

---

⁴⁴ G. Olson-Raymer, *оп.цит.* pp. 25-26.

патолошких црта или поремећаја личности. То могу бити и мотиви повезани са присуством различитих трауматских доживљаја, искустава злостављања, занемаривања и сл, непроналажење прихватљивог начина за задовољење сопствених потреба, постојање сукоба на релацији учиниоца и жртве, жеља за остваривањем имовинске користи применом насиља и др.⁴⁵ Постоји и разграничење извршилаца кривичних дела повезаних са ритуализмом у две целине: а) **„истински верници“ (true believers)** - они који злочин извршавају зато што се такво дело уклапа у њихов ритуалистички систем веровања, односно зато што се тим системом изричито налаже његово извршење; б) **„истински криминалци“ (true criminals)** - особе које користе окултно као изговор за оправдање или рационализовање свог криминалног понашања.⁴⁶

VI. РИТУАЛНИ ЗЛОЧИНИ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ЊИХОВИХ ИЗВРШИЛАЦА

У већини савремених правних система оваква дела нису експлицитно и прецизно дефинисана као таква, а најчешћа правна последица присуства ритуалних елемената у неком кривичном делу јесте управо индикација вештацима психијатрима ка могућој дијагностификацији/утврђивању неорачунљивости извршиоца. Такође, чак и када у неком кривичном делу постоје елементи или индиције неког ритуала, то не мора обавезно да значи да је мотив тог злочина било спровођење одређеног култног ритуала.

Несумњиво кривична дела са ритуалним елементом представљају једну од највећих контроверзи постсекуларног друштва. Наиме, савремена демократска друштва као један од основних захтева истичу право на слободу савести и вероисповести, а затим се суочавају са „шокантним“ појавама као што су Породице Чарлса Менсона, Храма народа велечасног Цима Џонсона⁴⁷, Дејвида Кореша⁴⁸, култом Ом Шинрикјо, Редом сунчевог

---

⁴⁵ *Ibid*, стр.28

⁴⁶ *Ibid*, стр.29

⁴⁷ Погледати пример у овом раду убиства и самоубиства из иностране праксе „Масакр у Џоунстауну“ стр.29,

⁴⁸ Огранак Давидијанаца које је водио Дејвид Кореш, по ком су и добили име, налази се на ранчу Маунт Кармел центар у заједници Акстел у Тексасу, 21 километар од града Веко.

Пре тридесет година у САД стигла је апокалипса, која је оконча највећим фијаском у историји Федералног истражног бироа - 51-дневна опсада Века која је завршена смрћу 76 особа.

Опсада Веја, позната и као масакр у Веку, била је опсада за спровођење закона у комплексу који је припадао верској секти Давидијанци, а коју је покренуо ФБИ са другим федералним агенцијама, полицијом Тексаса и, чак, војском САД.

храма⁴⁹ и Небеском капијом⁵⁰.

У савременим криминолошким истраживањима неопходно је узети у обзир свеобухватно сагледавање феномена злочина са ритуалним елементом. Да би одређено кривично дело садржало „ритуални“ елемент пре свега неопходно је препознати елементе таквог садржаја у **мотиву** учиниоца.⁵¹ Учиниоци оваквих кривичних дела могу, али не морају, да припадају некој формалној или неформалној групи култног карактера. Сада у ери интернета, више него раније, постоји могућност појаве самосталних извршиоца кривичних дела са ирационалним мотивима, попут Андреаса Брејвика, Џејмса Холмса⁵² и њима сличних злочинаца.

Овакви извршиоци су специфични, пре свега због тога што су врло често убеђени да се налазе у служби „више силе“ или „вишег интереса“ па је у циљу превенције оваквих кривичних дела као и откривања, пожељно познавање система вредности којем, припадају. Наиме, извршиоци кривичних дела који су мотивисани било каквим ирационалним системом веровања, односно радикалном или екстемистичком идеологијом, не прихватају доминантан друштвени систем вредности и врло често су, по извршењу злочина, лишени било каквог осећаја кривице или страха. То не значи да нису свесни могућих друштвених и правних консеквенци својих поступака, услед чега ће често успешно планирати и прикривати своје злочине. Друштво које би њихове поступке осудило они углавном опажају као интелектуално и морално инфериорно. Екстремисти или фанатици, сами себе сматрају за следбенике супериорног вредносног система и интереса који су виши од њихових или туђих живота, те доносе рационалне одлуке на

У ватреној стихији страдало је 76 Давидијанаца, међу којима 25 деце, две труднице и сам Кореш.

⁴⁹ Погледати стр.49,

⁵⁰ Полиција је 26. марта 1997. године упала у вилу у месту Ранчо Санта Фе, богатом предграђу Сан Дијега у Калифорнији. Тамо је затекла језиву сцену. Пронашла је 39 тела, сви до једног починили су самоубиство. Било је ту 18 мушкараца и 21 жена, сви различитих година. Сви су деловали као да спавају. Били су обучени у тамну одећу и најки патике и полиција није приметила трагове крви, нити трагове насиља. Тек касније је откривено да су ови мушкарци и жене били део култа Капије раја, чије вође су проповедале да ће их самоубиство ослободити њихових "телесних контејнера" и да ће само тако ући у ванземаљску летелицу, скривену иза Хејл-Бопове комете која ће их одвести у рај.

⁵¹ J. Kaplan, H. Loow, 2002, *The cultic milieu: oppositional subcultures in an age of globalization*, Walnut Creek, стр. 25

⁵² Масовни убица Џејмс Холмс, који је у биоскопу у предграђу Денвера убио 12 и ранио 70 особа, осуђен је на 12 доживотних казни. Он је осуђен на укупно 3.318 година затвора. Судија окружног суда у Колораду је, изричући пресуду, рекао да од какве год болести да је Холмс боловао, бројни докази су показали да је значајни део његове личности био вођен "бесом, мржњом, осветом и другим злом".

основу ирационалних мотива, често не бирајући средства за остварење својих циљева. Међутим, без обзира на то колико су њихови злочини несхватљиви људима који не деле њихов систем вредности, извршиоци кривичних дела са ритуалним елементом у свему осталом могу да поступају веома рационално.

6.1. Цек Трбосек

Цек Трбосек (енгл. Jack the Ripper) је надимак енглеског серијског убице из 19. века. Надимак је добио због начина извршења кривичних дела која се њему приписују. Он је серијски убица који је на свиреп начин убио пет проститутки у Вајтчепелу, кварт у Лондону. Године 1992. године пронађен је његов дневник, у коме су детаљно описани злочини које је извршио, као и његов потпис.

Катактеристично за је то, да су његове жртве биле жене, које су се бавиле проституцијом. Као место извршења злочина била су јавна места, на плочницима или у двориштима стамбених зграда. Жртве су биле заклане, а потом би Трбосек отварао абдомен жртве, и вадио органе (црева, бубреге, материцу), након чега би те исте органе остављао на лешевима или их односио са собом. Начин на који је отварао абдомен жртава је толико прецизан, да се може извести закључак да је убица имао одређено хируршко знање.

Већ 132 године, није са потпуном сигурношћу утврђен идентитет убице.⁵³

6.2. Породица Чарлса Менсона

Чарлс Мајлс Менсон (енгл. Charles Milles Manson), право име Чарлс Мајлс Медокс (енгл. Charles Milles Maddox) је основао секту под називом „Породица“ у Калифорнији. Његова секта састојала се од чланова коју су чинили младићи и девојке у двадесетим годинама, сви заинтересовани за психоделичне дроге. Менсон је манипулисао тим људима тако да је успео да их одвоји од породица и изолује на једном ранчу у јужној Калифорнији. На крају, успео је да их натера да убијају по његовом наређењу.

Пре 50 година Чарлс Менсон, најозлоглашенији масовни убица и вођа култа

---

⁵³ BBC News, Цек Трбосек и мистерија која траје, преузето 01.09.2022. - <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-53952995>.

Породица, послао је групу младих незадовољних следбеника у крвави поход. Они су две ноћи терорисали Лос Анђелес, убивши притом девет особа. Ужасни злочини почели су 8. августа 1969. године, када су чланови такозване Менсон Породице упали у дом глумице Шерон Тејт, супруге Романа Поланског у Холивуд Хилсу. Тејт се вратила у САД из Европе неколико дана раније, док је њен супруг остао у Лондону, где је снимао филм. Те вечери је приредила забаву за пријатеље, а њена кућа изабрана је насумично. По наређењу Менсона, чланови секте изболи су, претукли и убили младу глумицу, која је требало да се породи за десетак дана и троје њених пријатеља. Крвави пир извели су Чарлс Текс Ватсон, Пат Кренвинкл, Сузан Аткинс и Линда Касабијан. Ватсон их прво везао, а потом су их изболи ножем. У обдукционом налазу пише да су на четири жртве избројана 102 убода ножем, од чега 16 на телу трудне Шерон Тејт. Глумицу је насмрт избола Сузан Аткинс.⁵⁴ Док су прилазили кући, убили су тинејџера Стивена Парента, који се случајно ту затекао. Следеће вечери, 9. августа, Менсон је наредио нови масакр, па је групу одвео до куће Леноа и Росмари ЛаБианка, добростојеће власнике ланца пиљарница. Овога пута и сам је делимично учествовао у њему. Упао је у кућу, везао брачни пар, а потом отишао наређујући својим следбеницима да заврше посао.⁵⁵

Сва убиства повезивала је реч **"пиг" (свиња) исписана крвљу жртава** на улазним вратима куће Шерон Тејт, као и на зидовима у кући других жртава. Менсон и његови следбеници убили су још двојицу, музичара Гарија Хинмана и холивудског каскадера Доналда "Шорти" Шиа, у одвојеним, неповезаним нападима. Вођи "Породице" и његовим следбеницима приписује се више од 30 бруталних убистава.⁵⁶

Првобитно је Чарлс Менсон био осуђен на смрт. Међутим, његова казна је преиначена на казну доживотног затвора, јер је држава Калифорнија у међувремену укинула смртну казну 1972. године. Своју доживотну казну затвора одслужио је у Државном затвору Калифорније, у истом је умро од срчаног застоја у 83 години.

6.3. Карактеристике ритуалног понашања

За упознавање личности које практикују овакве спиритуалне технике неопходно је

---

⁵⁴ *Ibid*

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ Менсон и његова секта- преузето 02.09.2022. <https://www.telegraf.rs/vesti/svet/3089504-menson-i-njegova-sekta-2-noci-su-terorisali-los-andjeles-ubili-9-ljudi-medju-njima-i-trudnu-glumicu>

пре свега познавање њиховог симболичког система. Уколико је учинилац приликом извршења неког кривичног дела оставио трагове неких обреда, ритуала или литературе која указује на езотеријска или окултна учења, неопходно је препознати категорију у коју та учења спадају.⁵⁷ Окултно-магијска симболика је не само циљ по себи, него и пратећи и обредни део поступања код насиља односно аутонасиља у овире сектног деловања. Најчешћи видови деловања спиритуално-магијске праксе су:

Имитативна-опонашајућа по коме човек сматра да ће оно што је учинио материјалном предмету манифестовати на циљну особу, наравно ту мора посојати лична симболика или магијска веза између циљне особе и тог материјалног предмета, заснована на схватању да се жељена ствар може постићи једноставн симболичким актом, као што је просути воду и изазвати кишу, загрејати олово као лек за оздрављење,⁵⁸

Контактна, у којој непосредним симболичким контактом са циљном особом, тј. ритуалом на једном делу тела, екстремитету (нпр. коса), верује се да се постижу пуни ефекти над целом особом.⁵⁹

Преносно-прелазна, овде се део поисувећује са природом, нпр. Ако се спаљује коса, спаљује се и непријатељ, ако се нечији део ткива сахрани, сматра се да је сахрањена дотична особа.⁶⁰

Симпатијска и антипатијска (беа или црна) магија, заснована на дејству осећања мага, где магова осећања стварају одговарајуће ефекте код адепа, добре или лоше.⁶¹

Заштитна магија служи у циљу повећања одбрамбене моћи.⁶²

Бацање чини обухвата замишљање и прецизно именовање циља који се жели постићи, визуализација и манифестација одређеног ефекта.⁶³

---

⁵⁷ С. Bell, *Ritual: Perspectives and Dimensions*, Oxford University Press, 2009, pp.138,

⁵⁸ *Ibid*, pp 139

⁵⁹ *Ibid*.

⁶⁰ *Ibid*.

⁶¹ *Ibid*.

⁶² *Ibid*.

⁶³ З. Луковић, А. Протић, Д. Коларевић, *Ритуални и култни злочини и карактеристике њихових извршилаца*, Београд, 2015, стр.8

VII. ДЕФИНИСАЊЕ РИТУАЛНОГ ЗЛОЧИНА

Ритуалистички злочин не само да обухвата одређене манифестације верског насиља и тероризма, већ укључује и широк спектар светских и секуларних насилних кривичних дела која врше гупе или поједици. Ритуалистички злочини се најчешће приписују практичарима окултних идеологија као што су сатанизам, серијске убице или садисти који ритуално убијају своје жртве.

Према Кривичном законнику Калифорније, ритуални злочин дефинише се као облик насиља који карактерише низ поновљених физичких, сексуалних или психичких радњи односно напада, у комбинацији са систематском употребом симбола, церемонија или махинација.⁶⁴ Кривични законик Калифорније у погледу кажњавања извршиоца ритуалног злочина предвиђа да *„Када је особа осуђена поводом приступа као што је намерно излагање детета прекомерном болу, патњи и опасности, затим злостављање детета, или било каквог вида сексуалног злостављања детета а који је учињен као део церемоније, обреда или каквог сличног испољавања, казниће се додатном казном затвора од три године“*.⁶⁵ За потребе овог одељка под церемонијом, обредом, ритуалом подразумева се стварно или симулирано мучење, сакаћење или жртвовање било које животиње или човека, затим насилно уношење гутањем, убризгавањем или на други начин употребљавање било каквог наркотика, халуцинационог средства или анестетика у циљу онемогућавања пружања отпора спрам било какве криминалне активности, или незаконито сакаћење или спаљивање људског леша.

Да ли је убиство извршено као вид ритуала може се утврдити на основу форензичке и симоличке информације које су пронађене на лицу места злочина. На пример, да ли убиство извршено из секуларних или световних мотива, као део заједничког система веровања групе или као део индивидуалног израза психопатологије. Што се тиче кривичног гоњења оваквих извршилаца кривичних дела, теорија ритуала је изузетно релевантна, јер на основу ње могу постојати аргументи који говоре у прилог смањене способности извршиоца, одређени облик принуде или неки ментални недостатак, али исто

---

⁶⁴ D. Perlmutter, *он.цит*, стр.3

⁶⁵ California Penal Code, an act to add Section 667.83 to the Penal Code, relating to sentencing, 1994.-преузето 15.06.2022.<https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codesTOCSelected.xhtml?tocCode=PEN&tocTitle=+Penal+Code+-+PEN>

тако и аргументе за рационални избор, предумишљај и убиство. На основу онога што појединац или група ритуално изражава приликом лишења живота неког лица може се закључити да ли је он истински вреник, криминалац, психопата или терориста.

7.1. Жртвовање као облик религијског ритуала

У свим културама и кроз историју, једина пракса која је заједничка за све религије је управо жртвовање, а најчешћи облик испољава се кроз крвне ритуале. Без обзира да ли је у питању људска или животињска, крв представља најважнију и обавезну супстанцу за верске ритуале, самим тим се жртвовање сматра религиозним искуством. Символично, крв преставља истовремено и чистоту и нечистоту, свето и профано, живот и смрт. Ритуали који су подразумевали крвну жртву постојали су још пре више од 20.000 година.

Термин жртва потиче од латинске речи *sacrificum* (*sacer*, свети и *facere*, учинити) што у преводу значи учинити светим. Историјски посматрано, теолози су предлагали четири групе жртвовања: (1) почаст или похвала — облик чистог обожавања, (2) захвалност — захвалност за дату наклоност, (3) молба — тражење било чега, од материјалних добара до божанске интервенције и (4) искупљење — умирење или тражење опроштаја или уклањање или спречавање зла и несреће.⁶⁶ Традиционално, примаоци жртве су божанска бића, као што су Богови, духови, демоснка бића.

Починиоци ритуалних злочина свесно користе жртву за постизање личних циљева и прихватају лошу страну религије, као што је сатанизам. У таквом злонамерном окултном „обожавању“, пуштање крви или упијање крви представља **асимилацију моћи за починиоца**. И што је жртва дуже мучена, и што бол дуже траје, то се више животне енергије/моћи емитује. На тај начин ритуално мучење и ритуално убиство су савремени видови жртвовања који за починиоца предсављају регенерацију моћи и живота. Ритуално убиство је такође метод да починилац постигне бесмртност и/или постане бог уједињењем божанског и смртог. Постоји пример седамнаестогодишњака Род Фарела, који је био члан банде позната по називу „Vampirski“. Фарел је говорио људима како је он вампир са именом Весаго, то је лик који је он створио за себе након што је постао опседнут игрицом Vampir: Maskenbal. Његови следбеници су га описали као да жели да буде Бог. Род Фарел

---

⁶⁶ D. Perlmutter, оп.цит, стр.10

је најмлађа особа осуђена на смрт на Флориди, осуђена за брутална убиства двоје људи, које је касније преиначена на доживотну казну затвора.

Популарна секуларна (нерелигијска) концепција жртвовања посматра се као одузимање нечега што је вредно за идеју или циљ, на пример, када су војници спремни да поднесу коначну жртву за своју земљу. Иако овај заједнички концепт жртвовања у почетку може бити применљив на бомбаше самоубице, он не обухвата веома значајну верску сферу.

7.1.1. Ритуално жртвовање деце у Картагини

Деца из племићких породица била су жртвована у ватри Боговима као што су Танит и Баал Хамон. У Картагини су младе жртве биле спаљиване као принос Божанској статуи Крона. Пропагандисти Старе Грчке Рима тврдили су да су Картагињани убијали своју малу децу, сахрањивали их са светим животињама и остављали ритуалне натписе на посбним гробљима у знак захвалности Боговима. Сицилијански историчар из првог века н.е. Диодор сматрао је да се рођацима деце није дозвољавало да плачу, јер се веровало да би сузе бола умањиле вредност жртве.⁶⁷

Као аргументи, пронађена су гробља позната као тофети, названа по месту жртвовања која су наведена у Библији-ископана почетком XX века на периферијама Картагине, у данашњем Тунису, а потом и на другим Картагинским локалитетима, односно на Сицилији и Сардинији. Грбови су садржали сићушне кремиране кости пажљиво спаковане у урне, закопане испод надгробних споменика а у знак захвалности Боговима. На једном је било урезано нешто што је интерпретирано као приказ свештеника који носи мало дете у наручју. Такође, потоји и чињеница да су да су на том подручју жртвоване и животиње, које су без сумње приношене као жртве, сахрањен на исти начин, а понекад и у истим урнама заједно са дечијим костима.

Такође, према мишљењу Диодора, грађани који су куповали децу од сиромашних људи спремили их сецијално за жртвовање, доживели су велике несреће јер нису

---

⁶⁷ Ритуално жртвовање деце, према историчару Диодору-преузето 01.10.2022. <https://wol.jw.org/sr-Latn/wol/d/r353/lp-sbo/1995608>

жртвовале сопствено потомство.⁶⁸

7.2. Символи

Символи су најстарији облици комуникације и имају моћ да инспиришу веру, сташ, лојалност, послушност и агресију. Манипулација симболима кроз верски ритуал чини основу магијских пракси. Вековима су се људи борили и гинули под амблемима, заставама или заставама које имају симболички значај. Припадници банди и верских група и се и даље бре и гину под амблемима, заставама и бојама које имају симболички значај.

У суштини симболи нису само слике, већ репрезентација свега што се сматра светим од стране те групе, тако да оскрнављење имица значи вређање читаве заједнице верника и може се сматрати чином богохуљења, светогрђа или рата. Символи се могу наћи у облику графита, као што су тетоваже на починиоцима или исписане крвљу или урезане на телима жртава и слично. Символи посебно у облику тетоважа и других телесних модификација, често означавају припадност некој филозофији, веровању или организацији. Сам чин трајног обележавања тела представља озбиљну посвећеност том систему веровања и пружа особи осећај припадности, поноса и идентитета.

Верски симболи су посебно моћни и имају изузетне емоције и духовно значење за своје вернике. Управо због тога је вандализам или уништавање верских симбола посебно увредљив и често се означава као злочин из мржње (hate crime).⁶⁹ Такође је значајан аспект магијског размишљања је веровање да се скрнављењем верских симбола управо и умањује моћ „непријатеља“. Ово је илустровано на много начина, од сатаниста који намерно изврћу хришћанске симболе у својим ритуалима, до исламских фундаменталиста који пале америчку заставу и слику председника Америке.

Символи се мењају током времена, на пример, знак **Свастика** је био древан и широко распрострањен сунчев знак до 1920. године, када је Адолф Хитлер препознао његов динамизам и ставио га на нацистички барјак као амблем аријевског порекла. Од

---

⁶⁸ Жрвовање деце у Картагини- преузето 01.10.2022. <http://archanthis.org/ritualno-zrtvovanje-dece-u-kartagini-anticka-propaganda-ili-istina/>

⁶⁹ Кривични законик, *оп.цит.* члан 54а „Ако је кривично дело учињено из мржње због припадности раси и вероисповести, националне или етничке припадности, пола, сексуалне оријентације или родног идентитета другог лица, ту околност суд ће ценити као отежавајућу околност, осим ако она није прописана као обележје кривичног дела.“

усвајања симбола Свастике од стране Адолфа Хитлера, кукасти крст од тада симболизује фашизам, расизам, Други светски рат и холкауст⁷⁰. Већина симбола има дугу јединствену историју и повезани су са различитим верским покретима, магијом или ритуалима у различитим епохама. **Пентаграм**⁷¹ је такође древни симбол који потиче из Месопотамије пре 4000 година. Служио је као званични печат Јерусалима од 300. до 150. године п.н.е., а у Грчкој су га усвојили питагорејци као амблем здравља и мистичне хармоније. Пентаграм је постепено добијао окултно значење и средњовековни чаробњаци су га користили да дочарају натприродне моћи. Данас пентаграм, у зависности од тога у ком правцу је постављен, означава неопанизам⁷², сатанизам и окултизам уопште.

Препознавање симбола је једна од најважнијих техника за истраживање верског насиља. Ритуалистички злочини су манифестације верских уверења која су универзално изражена кроз симболе. За разлику од других криминалаца, починиоци верског насиља неће покушавати да сакрију симболе који их могу идентификовати. Идентификација тетоважа, ознака, сакаћења и графита на местима злочина и на осумњиченима је доказана техника за истрагу ритуалних злочина.

7.3. Ритуалистичка места злочина

Наводним ритуалним местом злочина најпре треба поступати као са обичним местом злочина, међутим пажња на специфичне трагове помоћи ће да се утврди да ли је злочин резултат организованих верских уверења или индивидуалних ритуалних активности. Симболи, форензика и артефакти пронађени на лицу места могу помоћи инспектору да открије да ли је злочин извршио појединац или чланови групе, да идентификује врсту верског ритуала, на основу кога се може открити мотив, и такође да увиди да ли то веровање може довести до тога да се поново изврши злочин из оваквих побуда и мотива.

---

⁷⁰ Холкауст је име за систематски државни прогон и геноцид над различитим етничким, верским и политичким групама људи током Другог светског рата од стране Нацистичке Немачке и њених сарадника.

⁷¹ Пентаграм је петокрака звијезда која се састоји од пет равних линија. Пентаграм симболише четири физичка елемента тј. земљу, ваздух, ватру и воду, те пети дух. Симбол пентаграма често се користи у магијским обредима. Пентаграми се уцртавају унутар магијског круга као и на маговој одећи. С једним краком упереним према горе симболише природу, односно микрокосмос. С два крака уперена према горе представља Сатану и такав пентаграм користи се у сатонистичким и црномагијским обредима.

⁷² Неопанизам паганизам је религијски поглед на свет који поклања поштовање природи, препознајући њен живи, „одуховљени“ карактер..

Оно што се може затећи на лицу места, и на шта треба обратити посебну пажњу је: ругање хришћанским симболима (обрнути крст, вандализовани хришћански артефакти), свеће или капи од свећа, необичан цртеж, графит (најчешће исписан крвљу жртве), симбли на зидовима или подовима (пентаграм, свастика...), неразлучиво писмо, цртежи окултних симбола (такође ти симболи су често урезани на тело жртве), сакаћење или уклањање делова тела или органа, сакаћење животиња, ликови попут вуду луатака пробушени иглама, собе прективене бојама (најчешће црна или црвена), календари са посебно обележеним данима, окултне књиге о сатанизму или магијским ритуалима, итд.⁷³

Поводом датума извршења кривичног дела, могу се истаћи следеће. Као и поклоници других духовно-верских опредељења, окултисти имају праксу извођења верских обреда предвиђених датума током године. И обреди који укључују противправне радње некада се подударају са данима из „окултистичког календара“. Наводи истицани у оквиру сатанистичке моралне панике (како савремене, тако и њених историјских примера) довели су до значајног популарисања одређених датума и обреда који се, наводно, у том термину спроводе. То је имало за последицу експанзију одређених, до тада непостојећих окултистичких радњи са обележјима противправног понашања поменутих дана у години. Као два карактеристична датума, истичу се 30. април и 31. октобар. Први од њих у прахришћанској, келтској митологији означава празник Белтане, док је према германској традицији означен као Валпургијска ноћ. Другоменути датум јесте Самхајн (такође део келтске заоставштине), далеко чешће означаван као Ноћ вештица. Осим конкретних датума, може се приметити својеврсна правилност приликом одабира дана у месецу, односно години, зарад вршења окултистичких церемонија које у одређеном броју случајева могу садржавати противправне елементе, односно у циљу чисто деструктивног понашања ослобођеног обредно-верске конотације. Нумеролошки систем описан у претходним редовима неретко налази примену и приликом одабира времена извршења противправне окултистичке церемоније, односно кривичног дела са окултистичким обележјима.

---

⁷³ D. Perlmutter, оп.цит, стр. 235

VIII. РИТУАЛИСТИЧКО-РЕЛИГИЈСКИ ЗЛОЧИНИ

8.1. Појмовно одређење религије

Први облици религије јављају се још у првобитној људској заједници као последица човековог схватања да се многе ствари у природи догађају и без његове воље и да он на те појаве не може утицати нити их контролисати. Такве појаве су нпр. суше, поплаве, муње, громови и слично. Тако је и човек сазнао о постојању виших сила, и у њиховим умовима тада и настају први облици „Богова“, који владају човековим постојањем.

Религија као друштвена појава може се дефинисати као духовна повезаност једне групе људи са неким вишим, светим бићем, односно Богом. Реч религија настала је од латинске речи *religiere* што значи повезати.

Религија, у коју спадају и постојање одређених верских заједница, унутар којих се обављају разни обреди, ритуалне радње, који се обављају на посвећеним местима, односно у одређеним институцијама (то су цркве, цамије, синагоге, храмови...).

Савремене религије данас се деле на народне и универзалне. Народне религије обично су једнонационале, а универзалне-мултинационалне. Велике светске религије данас су: хришћанство, ислам и будизам. Поред наведених, велики број следбеника имају и поједине националне или регионалне религије попут јудаизма, хиндуизма, митраизма, шинтоизма, зен будизма и сл.

8.2. Сигмунд Фројд о настанку религије

Сигмунд Фројд-отац психоанализе, религију дефинише као једну врсту „колективне опсесивне неурозе“, која служи да заштити појединца од душевног обољења, односно упоређује вршење верских обреда са принудним радњама које врше опсесивни неуротичари. На пример, „Као што религиозни човек мора у одређено доба дана или недеље да изврши неку ритуалну радњу (умивање, молитва и сл.), тако и опсесивни неуротичар мора у одређено доба да нпр. опере руке, намести јастук или да изговори неку магијску формулу.“ У својој књизи „Тотем и табу“ Фројд се бави пореклом религије. Сматрао је да је религија настала као производ кривице и кајања, који су се јавили након извршеног очеубиства у праисторији човечанства. Ту је реч о праубиству оца-тиранина од

стране бунтовних синова. Религија настаје као реакција на осећање кривице и кајања, које је наступило после гнусног чина очеубиства који се одиграо у мрачно доба праисторије човечанства. Она очеубици даје могућност да испољи другу страну амбивалентног односа осећања, своју чежњу за оцем, као и поштовање према његовом ауторитету, те да тиме искупи страшни грех. Дакле, Бог као врховно биће у религији је заправо убијени отац, који је, због кајања, идеализован и учињен (маштом) моћнијим, него што је био док је био жив. Први облици религија су исказани у поштовањима према тотемским животињама. „Тотемска религија проистекла је из свести синова о кривици, као покушај да се ово осећање ублажи и да се накнадном послушношћу увређени отац примири.“ (Фројд, „Тотем и табу“)⁷⁴

8.3. Подношење жртве Богу

Жртва је посебан облик религиозног исказивања љубави и вера према Богу или божанству, а у смислу подношења одређеног дара Богу. Смисао жртвовања најчешће се састоји се у томе да човек изрази своју спремност да Богу/божанству дарује, поклони нешто што је њему посебно важно, свето, као вид захвалности.

Први пример овакве жртве, као доказ љубави према Богу, сусрећемо још у Првој Мојсијевој књизи, Постање, где је Аврам морао да плати цену савеза коју Господ прави са човеком ради покајања за своје грехе. Наиме, Аврам је имао 120 година када му је дошао страشان позив од господа „Узми свог сина јединца Исака, кога толико волиш, иди у земљу Морију и тамо га принеси као жртву паљеницу на једном брду које ћу ти показати.“⁷⁵ Иако је Аврам пролазио кроз велику агонију, ни на тренутак није посумњао у себе и у своју љубав према Господу. Када су почеле припреме за жртвени олтар, огласио се Исак јер је схватио да недостаје главна ствар, „Ево жара и дрва, али где је јагње за жртву паљеницу.“⁷⁶ Иако се ближио срашни тренутак, Аврамов одговор је био одговор вере, „Бог ће се побринути за јагње за жртву паљеницу сине.“⁷⁷ Исак се није противио да буде жртвован иако је тада био младић од 20 година и могао се одупрети оваквој намери, то

---

⁷⁴ С. Фројд, Религија као опсесивна неуроза- преузето 20.06.22. <https://adriadaily.com/drustvo/psihologija/frojd-o-religiji-religija-ka-o-kolektivna-opsesivna-neuroza/>

⁷⁵ Прва Мојсијева књига „Постање“-преузето 19.06.2022. <https://www.hacbg.org/biblijahac2/biblija.php?K=1&G=1>

⁷⁶ Ибид.

⁷⁷ Ибид.

није учинио. На тај начин, и отац и син, показали су спремност за највећу могућу жртву, што је био резултат претходне обуке у веру и послушност. Тада је Аврам пружио руку, узео нож да убије свог сина, али га тада Господњи анђео позива са неба и рече: “Авраме, не дижи руку на дете, и не чини му ништа, јер сада знам да се бојиш Бога кад ниси одбио да ми даш свог сина јединца.”⁷⁸ Аврам је тада узео овна и принео га као жртву паљеницу уместо свог сина. Аврам и Исак су тако постали тип или жртва илустрација дела спасења оца и сина.⁷⁹

8.4. Религија као криминогени фактор

У криминолошким истраживањима није се много писало о религији као криминогеном фактору. Сматра се да религија, као један од облика друштвене свести, врши веома значајан утицај на понашање људи. Издвајају се три схватања о односу религије и криминалитета. Према првом схватању, које је дао Гарофало (Garofalo), религија пропагира поштовање закона државе и цркве и самим тим не може деловати криминално на човека. Верски постулати, као што су, „не убиј“, „не кради“, „не сведочи лажно“, „ко тебе каменом ти њега хлебом“ имали су одређени утицај на вернике и деловали су пре свега превентивно на криминалитет. Према другом схватању Вилема Бонгера (Bonjer) он потпуно негира било какав утицај религије на криминалитет. Треће схватање одређује религију као криминогени фактор, и то у неки посебним случајевима сујејверја, фанатизма и других верских феномена.⁸⁰

Позитивно дејство религије свакако постоји, и не може се негирати. Међутим, свакао један број деликвената верски је опредељен, посећује религиозне службе и врши религиозне обреде. Јачи криминогени утицај религиозних веровања испољава се у случајевима верског фанатизма и деловања поједних деструктивних и тоталитарних секти.

IX. ВЕРСКЕ СКТЕ

Иако датирају од када и датирају први облици религиозности код људи, секте су некада имале само верску конотацију, а данас је њихов програм филозофски, економски,

---

⁷⁸ Ибид.

⁷⁹ Ибид.

⁸⁰ Константиновић-Вилић., Николић-Ристановић, Костић, *оп.цит*, стр. 361;

социјални, а код неких и политички. Упоредо са проширењем спектра проблема којима се баве секте, дошло је и до повећања њиховог броја и броја њихових следбеника. Поређењем ради, нпр, у бившој Краљевини Југославији су деловале само четири верске секте, а од 1945. године до 1980. још шест секти је стекло своје следбенике у СФРЈ, тачније, укупно их је било десет. Од 1980. до 2000. године регистровано јуе 64 верске заједнице, а процењује се да је још 250 секти деловало у тајности. Бујању секти доприносили су фактори унутрашње природе, као што су тежак социјални положај појединих категорија становништва, незадовољство научним сазнањима, разочараност у цркву, нада да ће уз помоћ, метода те секте доћи до просветљења, економског благостања, или потпуног сједињења са Богом, итд. Упркос свему ипак се може рећи да на нашим просторима нема готово ниједне по догми аутентичне верске секте, која је изникла на овом простору, а на основу митско-религијског наслеђа српског народа. Осим тога, центар новонасталих верских секти већим делом налази се САД-у, а мањим делом у Немачкој, Белгији, Швајцарској...

Према подацима ББС-а данас у свету делује око 10.000 различитих верских секти. Порекло речи секта потиче од италијанске речи *seca* што значи сећи, одсећи, раставити, па отуда и мишљење да верске секте доприносе растављању тј. отцепљењу верника од званичне верске заједнице. Суштина секте састоји се у њеној опозицији према цркви, у порицању црквене вере, црквене организације и црквене власти.⁸¹

Под појмом верске секте најцелисходније је подразумевати заједницу верских истомишљеника, чији су догма, циљеви деловања и пракса у колизији са владајућом теолошком, етичким и идеологијским ставовима и постојећом организацијом у друштву.⁸²

Највећи број хришћански секти настао је одвајањем од националних цркава, а повод је најчешће био-различито тумачење светих књига, одбацивање неке „верске истине“ тј. догме, другачије извођење обреда итд. С обзиром на то да је већина секти друштвено непризната, маргинализована, то је њихова делатност најчешће полутајна или тајна.

---

⁸¹ Ђурђевић-Стојковић, *оп.цит*, стр. 15

⁸² *Ибид*, стр.20

Оно што доприноси деловању верских секти и њиховом ширењу је пре свега верска необразованост. Изостанак вере и њене вредности у саму свакодневницу, изостанак окупљања у виду-богослужења, верске беседе и поуке на црквеним проповедима, организовање ходочашћа, обилазак манастира и историјских места, међусобних дружења су веома ретки. тако да се секте, управо тамо где држава, школа и Црква нису матица.

Такође, и криза породице је један од узрока. У две три деценије десио се прелазак из патријархалне у потрошачку породицу, са битно измењеним улогама, сексуалном револуцијом, енормним утицајем медија. Појава криминала и наркотика, ратно окружење су врхунац свега. Млади траже уточиште и разумевање и одговоре у погрешним окружењима и групама. Због разбијања традиционалног начина живота људи уопште, а не само млади, имају осећај усамљености и отуђености, почев од породице, преко школе и друштва у целини. Секте таквом човеку нуде људску топлину, пажњу, подршку, заштиту и осећај припадности. Многи данас, и стари и млади, не могу да се снађу у овој медијској поплави која даје безброј објашњења сложене ситуације у којој се налазимо. Секте, по правилу, дају кратке одговоре на питања својих следбеника и нуде им своја виђења човека, човечанства, историје, космоса. Обећавају почетак нове ере, „новог доба“.⁸³

9.1. Класификација верских секти

По времену настанка верске секе деле се на: 1. *архаичне* које су настајале од првих облика манифестације верских осећања па до I века нове ере, тј. почетком нове епохе-епохе хришћанства; 2. *класичне*, настале од првих хришћанских заједница па до појаве покрета реформације и просветитељства; 3. *реформаторске*, настале у периоду просветитељства до шездестеих година овог века; 4. *савремене или секте Новог доба* настале у периоду од шездестеих година овог века до данас.

Данас се верске секте, према доктрини могу поделити на:

Месијанске секте или такозване избавитељске секте имају за доктринокосницу вере у скори долазак на Земљу последњег месије који ће спасити део људског рода у предстојећој апокалипси. Ту спада Адвентистичка црква, као и секте које су из ње

---

⁸³ Б. Ђурђевић Стојковић, *оп.цит.*, стр 18.

произлаше, Јеховини сведоци, Божје дете идр.⁸⁴

Секте Страшног суда које верују да ће ускоро доћи до пропасти света и до нове апокалипсе. Свој рад посветили су откривању знакова предстојеће апокалипсе у савременом свету и настојали да пронађу начин за избегавање исте, која се најчешће своди на масовни суицид. Тако да се сматрају сектама веома деструктивног карактера, а запањујуће је да их има у готово свим регионима света. ББС је објавио податак да постоји око 80 секти Сташног суда.⁸⁵

Сатанске или хтонске секте заснивају се на обожавању богова зла, почевши од индијске богиње Кали, муслиманског Шејтана и анђела несреће и казне код хришћана, кога католици називају сотона, Срби православци ђаво, Руси-чорт. Сатанистичке секте добијају свој препород шездесетих година двадесетог века када је Антоан Шандор ла Веј основао Сатанску цркву у Сан Франциску. Од тада су експозитуре ове секте расуте свуда по свету под различитим називима. У Србији отворени сатанисти формирали су своје огранке под називима Црна ружа, Црне шкорпије, Ватра пакла, Сатанине војводе, Луциферови слобеници и сл.⁸⁶

Гностичке секте спадају у категорију најстаријих секти. Има их и у хришћанству, јудизму и исламу. За своју свету књигу сматрају „Соломонов кључ“⁸⁷. Циљ припадника ових секти био је да као индивидуе руше постојеће друштвене табуе „чинећи све што им је воља“ и да као колектив допринесу општој друштвеној деструкцији и победи силе зла и бога таме.⁸⁸

Вештичји покрети као и сатанисти спадају у веома деструктивне црне секте. Вештице величају женски принцип, тј. негују култ Богиње мајке. Типичне организације савремених вештица су Беле вештице, паганке, непаганке, WICCA.⁸⁹

---

⁸⁴ З. Луковић, *Ритуални и култни злочини и карактеристике њихових извршилаца*, Београд, 2015, стр.52

⁸⁵ *Ибид*, стр.53

⁸⁶ З.Луковић, *оп.цит*, стр.53.

⁸⁷ Кључ краља Саломона је књига магије приписана жидовском краљу Саломону. Током средњег века Саломон се спомиње у арапским причама као чаробњак који има моћ над демонским силама и природним елементима, док му се у Европи приписују разни магијски рукописи.

⁸⁸ З.Луковић, *оп.цит*, стр.53

⁸⁹ *Ибид*

Секте се означавају као облик „верске контракултуре“ или „девијнтне субкултуре“. Постоји велики број верских секти данас у свету, међутим најраспрострањеније су секта Црних муслимава, Црна ружа, сатанина црква, Божја црква, Ред источног храма-ОТО, Сведоци Јеховине, Адвентисти седмог дана и др.

9.2. Црна ружа

На простору наше државе, најкарактеристичнији пример секте јесте постојање и изразито деструктивно деловање верске организације под називом Црна ружа.

Црна ружа назив је претпостављене главне сатанистичке верске организације у Србији, и у свету, чијем се деловању, односно чланству приписују бројни злочини. Први наводи о постојању Црне руже, код нас, сусрећу се у СФРЈ, крајем 1980-их година (од 1988.), на подручју Загреба, паралелно са настанком “даркерске” поткултуре⁹⁰ међу тадашњом омладином. Према расположивим подацима, конкретним почетком у Југославији може се сматрати медијска експлоатација неколико самоубистава загребачких тинејџера, припадника тада настајуће поменуте поткултуре, која су се одиграле у периоду од 1987-1988 године.⁹¹ У овом периоду, уследила је серија сензационалистичких медијских репортажа којима је, у циљу подизања тиража, односно гледаности и слушаности, предочена претпостављена друштвена опасност која прети Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији од поменуте организације. У оквиру истог таласа моралне панике, међу особама оптуживаним за припадништво овој групацији појављивале су се и различите личности из јавног живота, што је додатно допринело порасту интересовања за ову тематику. Све ово довело је до осетног пораста друштвене узнемирености, којој су били изложени тинејџери, припадници даркерског покрета, као и друге личности оптуживане за наведене злочине.⁹² У циљу смиривања новонастале ситуације, полиција је издала званично саопштење према коме је оспорено постојање

---

⁹⁰ Поткултура даркера настаје појавом "дарк" музике седамдесетих година, која настаје раслојавањем рок музике. Карактеристике поткултуре су: специфичан начин одевања - црна одећа и шминка, сребро, крст, пентаграми, пудер, "вамп" изглед, оригинални и уметнички погледи на свет, фасцинираност чудним појавама, депресивност, атеизам, интерес за окултно и древне религије, песимизам.

⁹¹ Како показује проучена грађа, 1988. година може се сматрати за почетак моралне панике поводом навода о Црној ружи. В. један од првих објективнијих текстова објављених на ову тему у периоду постојања СФРЈ: Станивуковић, П, 1988,

⁹² Самоубистава која су узнемирила Загреб – „Црну ружу измислила црква?“, (преузето 12.01.2023. са: <http://cultofghoul.blogspot.com/2012/01/sekte-crna-ruza.html>)

деструктивне организације поменутих особина.⁹³

Секта Црна ружа је распрострањена по целом свету, настала је из Сатанине цркве Антона Шандора ла Веја. Код нас се везује за ритуална убиства и самоубиства. То је тоталитарна сатанистичка секта која се своди на ниподаштавање хришћанства и раде све оно контра од хришћана. Сви њени чланови углавном завршавају трагично, тако што буду убијени или се сами убију.

Почетком деведесетих година карактеристични су наводи у којима је описивано окупљање омладине на гробљима у појединим војвођанским местима на северу државе, при чему је ова појава приписивана деловању Црне руже. Припадници ове секте најчешће се окупљају на скривеним местима, гробницама, углавном оним које су спремне за сутрашњу сахрану, и ту врше такозване Црне мисе. Један од ритуала јесте да хлеб, најчешће у виду погачица, утопе у житотињску крв, најчешће зеца, али и неке друге животиње. Све се ово дешава уз употебу наркотика. Нови члан који се иницира има један од услова да преспава у гробници која је спремна за сутрашњу сахрану. Често се Црне мисе завршавају проституцијом, убиствима и самоубиствима. Припадници сатанистичких секти често имају на врату тетоваже наопако окренутих крстова и углавном су у црном и са нападном црном шминком.

Наредна велика ескалација интензивне сатанистичке моралне панике отпочела је 2002. године, након инцидента у којима је двоје тинејџера извршило самоубиство у Београду. У периоду који је уследио (2003-2004) медијски су интензивно пропраћена оштећења надгробних споменика у више градова Србије и други вандалски испади учињени од стране малолетних делинквената, који су такође неретко тумачени у светлу деловања Црне руже, односно других сатанистичких секти. Након поменутог раздобља, све до данашњег дана приметна је релативно устаљена тенденција на пољу локалног пропагирања описане моралне панике, у оквиру које се различити инциденти (најчешће случајеви убистава и самоубистава), према раније утврђеном обрасцу, шокантно, сензационалистички и без адекватне чињеничне потпоре приписују деловању сатанистичких секти.

---

⁹³ S. Drach , Crna ruža: Kratka, ružna epizoda u vremenu kada je bilo divno odrastati, 2013, Jutarnji list, 14.12.2023. (<http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=1146840>).

9.3. Сатанина црква

Посебно место међу сатанистима свакако заузима званично прва сатанистичка црква у свету „Сатанина црква“, основана у Калифорнији 1966. године, чији је оснивач Антон Шандор Ла Веј, Американац мађарског порекла. Процењује се да је број присталица „Сатанине цркве“ у САД-у око 10.000, а у свету око 20.000. Ово је једна од ретких сатанистичких организација која се декларисала као таква. Оснивач „Сатанине цркве“ Антоан Шандор Ла Веј најпре је од своје куће направио сатански храм. Била је окречена у црно, са олтаром на центру куће, пентаграми су били нацртани на поду и зидовима, црне свеће, тамјан, мач, магова звезда и други прибор. Затим се он прогласио високим сатанским свештеником, почео да се облачи у црно, обријао главу.⁹⁴ Затим се регистровао, написао „сатанску библију“, а онда 70-их година почео са проповедима. Ова организација заговара насиље, коришћење опијата, светогрђе, проституцију.

Сматра се да само у САД-у годишње страда око 50.000 људи због припадности Сатанској цркви или због жртвовања у њој. Такође, повезани су и са продајом и конзумирањем наркотика, пљачкама, разбојништвом и трговином људским органима.

Један од оснивача Сатанске цркве, Паул Валентин 1985. године напустио је ову организацију и основао своју секту „Велика светска црква сатаниних ослободилаца „ (World wide church od satan liberator), чији је главни циљ био уништење хришћанства. Ово није случајно, јер је ова секта под контролом Министарства одбране САД-а и под окриљем СИА. Познато је да је 50-их година, сатанизам експериментално ширен и његови ефекти испробавани у Латинској Америци. Специјалистичке јединице САД-а. под надзором СИА, учествовале су у ритуалним масакрима цивилног становништва у Гватемали, Хондурасу и Никарагви. Осамдесетих година Министарство одбране САД-а преузима у свој депарتمان и надзор над једним делом деструктивних секти, у које, поред апокалиптичних, спадају и милитаристичке и сатанистичке секте. То је био део плана контроле „подземља“ свих капиталистичких режима, па се Сатанска црква шири и на Европу и Аустралију.

Сатанисти су се у својим ритуалима позивали на ткз. католичке црне мисе у којима су се све радње одвијале супротно од белих миса. У оваквим ритуалима, крст се окреће

---

⁹⁴ Б. Ђурђевић Стојковић, *оп.цит.*, стр 51.

наопачке и сви који долазе на „мису“ морају да га пљуну. Припадници ове секте тетовирају мали, готово неприметни крст на пети, како би увек кад ходају „газили по крсту“.

При пријему новог члана у секту, сви се ухвате за руке и стану у круг око њега. Након тога, он крвљу из своје вене, треба да потпише савез са сатаном, коме предаје душу и тело. Сви ритуали се изводе у добро замраченим собама. Све те просторије морају бити у равни са гробовима тј мртвацима, како би се повећала сатанска моћ.

Крајем осамдесетих година сатанистичке секте су се изненада шириле земљама Источне Европе. Заправо радило се о смишљеном програму подривања комунистичких режима изнутра. Међу овим земљама нашла се и тадашња Југославија.

Један од најтежих злочина учињен под окриљем ово групе јесте случај када су деца убила своју рођену мајку. Тело жене, нађено је у породичној кући, искасапљено. Према налазима обдукције, жени су извађена црева, очи као и још неколико органа. Полиција је као вођу и организатора овог злочина видела најмлађу сестру, односно најмлађу ћерку жртве, која је и признала „да јој је убиство наредио мајстор таме“. "Брата и сестру сам натерала да принесемо мајку као жртву, јер сам сањала чудан сан у ком сам изабрана. Онда се појавила мала жаба пред мојим вратима.", рекла је најмлађа ћерка у полицији, алудирајући очигледно на то да је то био "знак".⁹⁵

9.4. Вештичарење

Вештичарење подразумева вештине чаробњака из прехришћанских времена. Оно обухвата магију, траварство, прорицање и поштовање природних сила.⁹⁶ У народу је позната подела на црне вештице, тј. на жене које владају натприродним моћима. али чине зло људима, и на беле вештице као веште жене које могу да учине разна добра, да призову кишу, да исцељују људе, животиње. Вештичарење обухвата карактеристичне ритуале. Најпознатији су код нас ритуали, обреди бајалачких формула које се зову „чини“.

---

⁹⁵ Експрес, деца убила мајку као део сатанистичког ритуала- преузето 14.03.2023 (<https://www.ekspres.net/hronika/u-cast-sotone-deca-ubila-majku-kao-deo-satanistickog-rituala>.)

⁹⁶ Ђурђевић-Стојковић, оп.цит, стр. 104.

⁹⁷Обреди са чинима могу да се врше и са добрим и са лошим намерама. Наиме, свака ствар која дође у додир са вештицом бива иницирана њеном концентрисаном позитивном или негативном енергијом. Позитивна иницијација уз пренос позитивне енергије на ствар праћена је магијским речима које ће донети добро циљној особи и обрнуто. Негативна иницијација подразумева пренос негативне енергије на ствар уз магијске речи мржње које треба да донесу зло. После иницијације тај предмет, а то може бити обична тканина, вуница, одевни предмет, односи се и сакрива у кућу особе која се жели омађијати. Као и вуду-магија, и обреди бацања чини још увелико се упражњавају у нашем народу. ⁹⁸

Вештице су биле озлоглашене у народу и са њима се веома окурутно поступало. У многим католичким земљама Европе постојали су закони против вештичарења, по којима сувештице су сурово ловљене и осуђиване без прилике да се одбране. У нашим крајевима лов на вештице одвијао се током 18. и 19. века, касније у односу на запад. Такође, код нас није било инквизитора-тадашњим вештицама судили су сујеверни српски сељаци, а казне су знале да буду и језивије од ломаче. Прво велико спаљивање на ломачи десило се 1482. године у Севилји.

Једна од мучених и убијених била је Аница Паунквић, коју су суседи 1746. године оптужили за вештичарење. Да би јој изнудили признање, везали су је за чекрк, растезали је и ломили јој кости, палили су јој свеће под пазухом и гениталијама. Аница је на крају признала да је „сатанина љубавница“ и спаљена је на ломачи на Градском тргу у Осијеку. Сматра се да се, према Которском архиву, налази попис жена мучених 1800. године, да је због сумње да се служе вештичијим обредима и тиме море људе, 40 жена бачено у море, а оне које су преживеле, биле су спањене.

Поседња спаљена вештица у Европи сматра се да је било у Србији, око 1803. године, мада је то вероватно било мало касније.⁹⁹

Сматра се да је током масовних суђења, од средине 15. до почетка 18. века,

---

⁹⁷ Ибид, стр. 104,

⁹⁸ Ибид, стр. 105,

⁹⁹ Т. Ђорђевић, *Вештица и вила и друга бића у нашим народним веровањима и предањима*, Талија, стр. 24

настрадало измеђун 40.000 и 100.000 жртава.¹⁰⁰

Х. ПРИМЕРИ

10.1. Примери убиства и самоубиства из иностране праксе

10.1.1. Масакр у Цоунстауну

Храм народа ученика Христових, познат у скраћеном облику као Храм народа, основан 1955. године од стране Цим Џонса, представљао је удружење окарактерисано као нови религиозни покрет. Храм народа се најисправније може окарактерисати као псеудорелигијска организација.

Дана 18. новембра 1978, у оквиру комуне познате под неформалним називом Цонстаун која се налазила у Гвајани, извршено је колективно самоубиство, као и масовно убијање чланова Храма народа. Чланови су самоубиство спровели испијањем течности која је садржавала у себи мешавину цијанида и валијума. Претходно су, по инструкцији свога вође, усмртили децу применом исте технике. Један део чланства покушао је да се спаси бекством, али је велики број њих убијен употребом ватреног оружја од стране чувара комуне. Укупан број мртвих износио је преко 900 особа.

10.1.2. Ред соларног храма

Ред соларног храма назив је тајног друштва основаног 1984. године у Женеви од стране Јосеп Ди Мамбро-а и Луц Јоурет-а. Идеологија, односно веровање овог удружења укључују фузију елемената преузетих из хришћанства, new age филозофије, НЛО религијских концепата¹⁰¹, уз интерпретацију и прилагођавање елемената церемонијалне и ритуалне праксе слободног зидарства. Овај ред је интернационалног карактера, са локалним ложама успостављеним у Канади, Аустралији, Швајцарској, Мартинику и др. земљама.¹⁰²

У временском периоду између 1994. и 1997. године, више од 70 чланова изгубило

---

¹⁰⁰ Национална географија Србија, *Колико је жена заиста страдало о прогонима вештица*, <https://nationalgeographic.rs/istorija-i-kultura/istorija/a23771/devet-miliona-vestica.html> 27.03.2023. године.

¹⁰¹ Религијски системи који усвајају веровање у ванземаљске ентитете који управљају неидентификованим летећим објектима.

¹⁰² F. Bellanger, J. Richardson, *Legal Cases, New Religious Movements and Minority Faiths*, Routledge, Taylor and Friends Group, NY, 2014, стр.. 37-39, 45.

је живот у серији убистава и самоубистава. Прво познато убиство догодило се у октобру 1994. у Морин Хеигхтс у Квебеку, Канада, када је тромесечно дете једног од чланова убијено дрвеним колцем. Сматра се да је ово кривично дело наредио лидер Реда Ди Мамбро, верујући да је у беби препознао библијског Антихриста, рођеног унутар Реда како би било онемогућено испуњење Ди Мамбровог духовног циља. Неколико дана касније у Швајцарској (места Цхеиру и Салван), као и поново у Морин Хеигхтс у Квебеку, догодили су се инциденти током којих је петнаест чланова извршило самоубиство тровањем, тридесет особа било убијено хицима из ватреног оружја, односно гушењем, док је додатних осам жртава настрадало услед других чинилаца. Говорећи посебно о описаним инцидентима на простору Швајцарске, за предмет овог рада значајно је приметити ритуалне елементе затечене на месту трагедије. Наиме, велики број усмрћених пронађен је у тајној, подземној капели оивиченој огледалима и другим предметима који су поседовали темпларску симболику. Чланови су били одевени у церемонијалну одећу Реда, у лежећем положају распоређени у круг, тако да су им ноге биле окренуте ка центру. Већини од њих главе су биле умотане у пластичне кесе, са присутним повредама од ватреног оружја. Преостале жртве пронађене су распоређене у три скијашке брвнаре.

10.1.2. Пожар у цркви

Најновији глобално познат трагичан догађај настао у оквиру мањинске, нетрадиционалне верске заједнице и повезан са масовним губитком људских живота догодио се 2000. године у Уганди, у оквиру верске заједнице Покрет за обнову десет Божијих заповести, када је живот изгубило око 800 људи.¹⁰³ Пропагирани су наводни смак света који је према речима лидера групе, требао да се догоди 31. децембра 1999. године. Након што је овај дан протекао без очекиваних последица, лидери групе одредили су нови термин апокалипсе за 17. март исте године.¹⁰⁴ Тог дана, након што су се чланови Покрета окупили у својој цркви у граду Канунгу ради молитве, избио је велики пожар у коме су изгорели како сам храм, тако и сви у њему присутни. Полиција је овај догађај испрва окарактерисала као масовно самоубиство извршено до стране припадника „култа судњег дана“. Даљим напредовањем истраге утврђено је да је број мртвих чланова ове верске групе далеко већи, будући да су нови лешеве пронађени на другим локацијама повезаним

---

¹⁰³ Joseph Kibweteere, V. Murederpedia, preuzeto 27.02.2023. (<http://murderpedia.org/male.K/k/kibweteere.htm>).

¹⁰⁴ Према званичном саопштењу полиције Уганде, тачан број регистрованих жртава износи-778.

за деловањем Покрета, при чему је утврђено да су ове особе биле мртве недељама пре инцидента од 17. марта.¹⁰⁵ Као узрок смрти констатовано је тровање, односно наношење убодних рана. Такође је утврђено да су, приликом пожара у цркви, прозори и врата били запечаћени даскама (како нико од присутних не би могао да напусти објекат), као и да је неколико дана пре трагедије један од вођа заједнице купио 50 литара сумпорне киселина (за коју се верује да је могла бити употребљена приликом подметања пожара). Коначно, узевши у обзир да лидери групе нису идентификовани међу пронађеним жртвама пожара, полиција је почела да разматра могућност да су исти исценирали своју смрт, побегавши при томе на непознату локацију. Све ове околности, повезане са великим опадањем моћи и утицаја заједнице, порастом револта њених чланова након необистињавања пророчанства апокалипсе¹⁰⁶, као и са другим релевантним подацима, довеле су до преквалификације овог догађаја из колективног самоубиства, у случај масовног убиства организованог од стране лидера верске групе. Званичници Уганде окарактерисали су трагедију као „масовно убиство извршено од стране руководства групе у циљу финансијског просперирања“, односно као „безобзирно, добро испланирано масовно убиство које је извршила мрежа криминалаца под маском религиозних људи“.

Уважавајући описано чињенично стање, може се закључити да наведени случај представља пример масовних убиства насталих у окриљу верске организације и извршених под директивом њеног руководства, зарад задовољења личних интереса лидера и независно од верско-идеолошке димензије саме организације.

10.1.4. Убиства свештених лица

На Ускрс 1993. године, мушкарац по имену Н. А. убио је три свештена лица на поседу манастира Оптина. Полиција је на дршци ножа којим су убиства почињена пронашла урезан симбол “666”, као и натпис “Сатана”. Након хапшења, убица није негирао извршење кривичног дела и отворено је говорио о детаљима извршења. Психијатријско вештачење показало је да се ради о неурачунљивој особи која болује од

---

¹⁰⁵ Како је утврђено, многи чланови су, након неуспелог пророчанства о доласку судњег дана, тражили наопако своју имовину коју су, верујући предсказањима лидера, донирали Покрету, услед чега је разлог њиховог усмрђивања веома основано тражити у овој околности.

¹⁰⁶ Овде нарочито треба имати у виду финансијске и друге последице које су претрпели чланови Покрета услед веровања у проповедани скори крај света и са овим уверењем повезане распродаје имовине у циљу донирања средстава Покрету.

шизофреније. Суд је одредио меру обавезног лечења и чувања у психијатријској установи. Иначе, Н. А. је већ имао сукоб са законом поводом оптужби за силовања из 1990. и 1991. године, када је такође констатована његова неурачунљивост и када је први пут смештен у психијатријску установу, из које је пуштен почетком 1992. године.

10.2. Примери убиства и самоубиства у Србији

10.2.1. Масовна убиства у касарни у Врању

Међу најпознатијим и по последицама најтежим кривичним делима довођеним у везу са окултно-ритуалном сфером на простору наше државе јесте случај масовног убиства које се одиграло 3. јуна 1993. године, а које је извршио Ј. М. из Суботице. Ово кривично дело догодило се у касарни Јужноморавске бригаде у Врању, где је Ј. М. боравио на одслужењу војног рока. Наведеног датума, он је хицима из аутоматске пушке убио шест војника и једног заставника, након чега је сам себи одузео живот. Истрагом војне полиције установљено је да је он имао истетовиран обрнут крст и датум који је одабрао за извршење кривичног дела. Такође је наведено да су у његовој кући пронађени одређени предмети сатанистичке симболике (метални привезак за ношење око врата у облику обрнутог крста, окачен на црни конопац; привезак обрнутог пентаграма; различити часописи, постери, разгледнице и цртежи са, како је напоменуто, “секташком” тематиком и сл). Ови подаци створили су потпору за формирање уверења како је мотив злочина који је извршио Ј. М. био повезан са његовим претпостављеним сатанистичким верским уверењима, односно са наводним припадништвом сатанистичкој секти.

Увидом у расположиве изворе може се закључити да је Ј. М. несумњиво поседовао одређен облик наклоности ка окултистичким садржајима. Међутим, не може се пронаћи ниједан показатељ који би директно упућивао на његову припадност одређеној сатанистичкој организацији, при чему наводи о претпостављеној секти Црна Ружа, као и о (једнако дискутабилној) Лошој вери, остају непоткрепљени чињеницама. Даље, поводом саме природе извршиоачеве наклоњености окултизму, дошли смо до увида да је Ј. М. заправо био поклоник хеви метал музичког правца, као и да је највећи део доступног материјала који је коришћен као показатељ његове припадности сатанистичкој секти, заправо био повезан са музиком коју је слушао и са музичком поткултуром којој је припадао. Међу другим појединостима од значаја за наше проучавање јесу: податак да је Ј.

М. био врло агресивна особа, са “мрачним и морбидним” интересовањима; да је критичне вечери био смештен у притворску јединицу касарне, одакле је успео да провали и да изврши кривично дело.

10.2.2. Масакр у Јабуковцу

Дана 27.07.2007. године у селу Јабуковац догодило се вишеструко убиство мештана истог села. Извршилац овог кривичног дела је Никола Радосављевић. Он је након неуспелог самоубиства, када му је помогао његов комшија, отишао до своје куће и узео пушку. Отишао је до села, када је усмртио девет особа, и ранио још три.

Након овог чина, Никола Радосављевић, поново је себи покушао да одузме живот, али безуспешно, ухапшен је на гробљу, након чега је одведен на психијатријску болницу. Он је за злочин који је учинио окривио „црну магију“. Данас се лечи на психијатрији болнице Централног затвора у Београду, и даље није свестан злочина који је починио.

10.2.3. Витезови сатане

Почетком пролећа 1989. године у Београду се догодио улични напад групе извршилаца на једну женску особу. Критичне вечери, жртва се враћала кући након завршеног радног времена, када ју је пресрела група младића. Након што су јој задали неколико удараца, они су је оборили на земљу. Док су је двојица нападача држала како не би могла да устане, друга двојица су донела канту напуњену бензином и почела да је поливају, при чему је пети саучесник имао припремљен упаљач у руци. Након што је ватра запаљена, нападачи су се разбежали, док је жртви у помоћ притекао један од грађана који се затекао у близини, а који је уз помоћ свог капута успео да угаси ватру. Жртва је задобила лаке телесне повреде.¹⁰⁷ Полицијском истрагом нападачи су откривени, при чему је утврђено да је у питању била “аутохтона група младића даркерско-сатанистичке оријентације” који су се представљали као “Витезови сатане”. Према истом наводу, било их је укупно између петнаест и двадесет, поседовали су унутрашњу организацију, вођу - главног витеза, као и чланове који су имали чинове: витез првог, витез другог и витез трећег реда. Такође се помиње да су имали и своје ритуале које су изводили на Новом гробљу, своје лозинке и

---

¹⁰⁷ З. Луковић, *Полиција и секте*, Глас јавности, 2002, преузето 16.09.2023. (<http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/2002/09/05/srpski/F02090402.shtml>) стр. 314-315.

своје обавезе-мисије. Као разлог који је довео до овог инцидента наведено је да је у оквиру једне од масовних туча у којима су се “Витезови сатане” сукобили са другом групом младића, један припадник прве групе задобио увод оштрим предметом у пределу ноге. Након безуспешног самосталног лечења, пријавивши лажно начин повређивања, обратио се за помоћ у дом здравља, где му је преписана терапија ињекцијама и редовно превијање. Приликом једног превијања, које је спроводила медицинска сестра – иначе будућа жртва у већ описаном инциденту, загнојена рана је пукла, што је код пацијента проузроковало велики бол. Ова околност биће касније искоришћена као повод за напад на поменуто здравствену радницу.¹⁰⁸

10.2.4. Убиство старице

Седмог септембра 1994. године, у месту Вучковица у близини Чачка догодило се убиство старице Д. Ђ. Извршиоци кривичног дела били су њена унука, зет и ћерка. Како је утврђено током судског поступка, кривично дело које су извршили имало је ритуално-магијска обележја. Наиме, Г. Р, убедивши себе, али и своје родитеље да је она „Господ Бог“, а њена бака „Сотона“, иницирала је предузимање различитих обредних радњи које су имале за циљ уклањање злих сила, чији је старица била претпостављени извор. Ове радње су, између осталог, укључивале у себе и различите видове мучења и повређивања старице, као и уништавање или спаљивање предмета који су са њом долазили у додир. Г. Ђ. је, остварујући одлуку о извршењу убиства, своју баку ударцима различитим предметима, као и ногама, приморала да легне у лимену посуду коју је потом довукла унутар једне од ломача, не дозвољавајући старици да напусти наведени положај, те присиљавајући је на тај начин да остане у ватри. Након тога су Г. Ђ и њен отац бацали на жртву упаљене предмете и ударили је секирама, спречавајући је да се избави из пламена. Под оваквим околностима, старица је изгубила живот.¹⁰⁹

Осим мотива кривичног дела, ритуалне компоненте злочина биле су присутне и унутар саме процедуре извршења. У дворишту поменуте породичне куће био је оцртан ритуални круг унутар кога су биле смештене поменуте ломаче; родитељи су, према ћеркином упутству, били полунаги и имали су црне траке везане око главе; сво троје су око ватре

---

¹⁰⁸ Ибид, стр. 316-317.

¹⁰⁹ Пресуда Окружног суда у Чачку, К67/94 од 25.01.1995. године,

изводили известан ритуални плес, односно обредне радње и покрете.

Током судског поступка утврђено је да су троје окривљених, као саучесници, на свиреп начин убили Д. Ђ. Том приликом окривљени Г. Р. и Љ. Р. извршили су кривично дело убиства из члана 47, став 2, тачка 1,¹¹⁰ у вези става 1 КЗС, док су противправне радње окривљене М. Р. окарактерисане као кривично дело убиства из члана 47, став 2, тачка 1, у вези става 1 КЗС, а у вези члана 24¹¹¹. Неуропсихијатријским вештачењем утврђено је да је „окривљена Г. Р. особа просечних интелектуалних способности која болује од душевне болести из групе шизофреније са параноидно-халуцинаторним садржајем, да је ова болест постојала у време почињеног дела убиства, да се у време извршења дела понашала по садржајима душевне болести и да зато није била у стању да схвати значај дела нити је могла да управља својим поступцима.“ За окривљеног Љ.Р. установљено је да се ради о „особи просечних интелектуалних способности која болује од душевне болести из групе шизофреније и да је болест постојала у време извршења дела убиства, да због постојања болести окривљени није био у стању да схвати значај дела нити је могао управљати својим поступцима.“¹¹² За трећеокривљену М. Р. вештачењем је констатовано да се ради о „једноставно структурираној личности са исподпросечним интелектуалним способностима које се крећу у границама физиолошке тупости, да се у време извршења дела налазила у стању акутне психозе- привремене душевне болести, да због постојања душевне болести окривљена није била у стању да схвати значај дела нити је могла да управља својим поступцима.“

Сходно свему реченом, окривљеним Г. Р. и Љ. Р. изречена је мера безбедности обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи, док је М. Р. изречена мера обавезног психијатријског лечења на слободи у трајању од две године.

Кривично дело које се догодило 7.09.1994. године у Вучковици поседује обележја убиства извршеног сходно одређеном верском обреду и примарно мотивисаног верско-

---

¹¹⁰ Кривични законик, *Службени гласник 10/02 од 01.03/10/02 од 01.03.*, члан 47. „Затвором најмање десет година или смртном казном (до 10/02) затвором од четрдесет година казниће се: 1) ко другог лиши живота на свиреп или подмукао начин“

¹¹¹ Кривични законик, *оп.цит.*, члан 24. „Ко другоме са умишљајем помогне у извршењу кривичног дела казниће се као да га је сам учинио, а може се и блаже казнити.“

¹¹² Јовић В., Благојевић-Даниловић А., *Историја уређења малолетничке деликвенције у кривичном законодавству Републике Србије*, Баштина, 2018, стр. 14

ритуалним побудама. Тиме се ово кривично дело појављује, чак и у укупном европском културном миљеу, као један од ретких примера савременог злочина примарно мотивисаног верско-магијским разлозима. Верско-доктринарна димензија која стоји иза ритуалне природе кривичног дела ослања се на хришћанска уверења и хришћанске теолошке елементе, при чему је евидентно паралелно присуство одређених (традиционалних народних, или пак произвољних, импровизацијом учинилаца креираних) магијских радњи. Резултати неуропсихијатријског вештачења показали су да извршиоци у тренутку извршења кривичног дела, услед душевних болести, нису били у стању да схвате значај свога дела нити да управљају сопственим поступцима. Због свега наведеног, ово убиство мора бити сврстано у категорију деликата који несумњиво поседују окултно-ритуална обележја, а чији извршиоци су у тренутку извршења били неурачунљиви услед постојања одређених психичких сметњи.

Постоје и злочини који су извршени са ритуалним елементом, али по угледу на неки филм, књигу, видео игрицу и слично. Нажалост, данас смо сведоци једног оваквог злочина који се догодио у нашој земљи у Основној школи. Масовно убиство које се догодило у Основној школи према наводим јавности и државних органа, планирана је дужи временски период и извршено је на основу филма, односно документарца. Том приликом настрадало је деветоро деце, чувар школе, и још седморо је рањено.

Овај рад посвећен је жртвама који су настрадали тог најтужнијег 03.05.2023. године. За А.Ч., А.Б., Б.А., С.Н., А.Д., К.М., М.А., Е.К., А.А. и Д.В.

ЗАКЉУЧАК

Кривична дела која поседују одређена обележја ритуалне садржине несумњиво егзистирају и чине део опште криминалне праксе. Њихова стриктно правна дефиниција сугерише да је реч о сваком кривичном делу које међу својим објективним или субјективним обележјима поседује одређене ритуалистичке компоненте. Према ширем, правно-криминолошком одређењу, кривична дела повезана са ритуалним елементима јесу сва она дела која осим позитивноправних обележја конкретне инкриминације, поседују и специфичне одлике које указују на присуство одређене ритуалистичке компоненте, при чему се она може манифестовати међу узроцима и мотивационим чиниоцима конкретног злочина, у оквиру метода његовог извршења, као и унутар свих других субјективних и објективних околности при планирању и извршењу појединачног кривичног дела.

Деликти са елементима ритуалног могу бити класификовани према различитим критеријумима. При томе се нарочито сугеришу следећа три обрасца поделе, базирана у односу на: 1. присуство ритуалних обележја, 2. повезаност са традиционалним народним окултизмом, односно са савременим окултизмом 3. врсту заштитног објекта.

Република Србија не поседује специјализоване прописе за регулисање материје деловања „деструктивних“ верских/спиритуалних групација. Услед тога, у таквим случајевима примењују се опште кривично-правне одредбе, као и прописи посвећени регулисању верских питања на генералном нивоу. Такав приступ је оправдан и потребно је на њему инсистирати и у будућности. Ослањајући се на резултате упоредног истраживања који показују недостатке посебног „анти-сектног“ законодавства, те нарочито имајући у виду мултикултуралност држављана Србије, примена општих прописа намеће се као једино исправно решење које истовремено одговара и реалним потребама друштва и очувању уставом гарантованих слобода и права грађана.

Злочини који су извршени са ритуалним елементом, или када постоје индиције да између кривичног дела или извршиоца кривичног дела постоји веза са сектом, може се закључити да догађај обилује сувишним радњама. Код оваквих убиства циљ није само смрт жртве, већ и сама бруталност чина, несразмерно мноштво радњи, и наношење прекомерног бола жртви. Призор таквог злочина има за циљ да шокира онога ко га

открије, било да су у питању чланови породице, случајни пролазници, полиција и др. Тиме се заправо умилостивљује сила којој је жртва принета, али се уједно шаље порука јавности. Овакав чин може да представља и задовољење „бога“, као и одређена идеологија или авантура која произилази из видео игрица, филмова, медија.

Извршилац свирепог убиства на овај начин жели да скрене пажњу на себе и на свој систем вредности, након дугог периода игнорисања. Психолошки поремећај је готово изванредан, емоција је у другом плану јер је мисија много битнија. Ритуалне радње врше се без присуства емоција, и то смирено и хладно. Емоција задовољства се јавља тек на крају, односно након испуњења „мисије“. У неким случајевима извршилац може да мисли да чини неку добру ствар- или да лишава своју околину непожељне особе, и тиме чини херојски чин, или пак лишава живота добру особу како би је повезао нечим светим и тиме произвео веће добро. Трећи случај је да се оваквим чином врши „спасење жртава“, како би била спасена од већег зла.

Приликом вршења увиђаја и спровођења истраге, не треба само посветити пажњу проналаску оружја којим је убиство извршено, већ треба дати пажњу симболима, форензици и артефактима, као и на садржај компјутера извршиоца, литературу и књиге које је извршилац читао.

Процент оваквих кривичних дела је мали, али свакако постоје и за циљ имају да створе велику узнемиреност у народу.

ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ДОМАЋЕ ЛИТЕРАТУРЕ

1. Стевановић Зоран, *Социјалне девијације и друштвена реакција*, Београд, 2013. године, Институт за криминолошка и социолошка истраживања;
2. Југовић Александар, *Друштвена патологија и нормалност, Теоријске и практичне перспективе*, Београд, 2002 година, Службени гласник;
3. Милосављевић Милосав, *Девијације и друштво*, Београд, 2003. године, Драганић;
4. Бошковић Мило, *Криминолошки лексикон* (универзитетски уџбеник), Нови Сад, 1999. године, Универзитет Нови Сад;
5. Константиновић-Вилић Слободанка, Костић Миомира и Николић Весна, *Криминологија*, Ниш, 2012, Правни факултет у Нишу, Центар за публикацију;
6. Аћимовић Михајло, *Основи судске психологије*, Београд, 1972. година;
7. Сигмунг Фројд, *Увод у психоанализу*, 1970, Нови Сад, Издавачко предузеће Матице Српске;
8. Мердовић Боро, *Улога и значај ванкривичних субјеката у политици сузбијања криминалитета*, Нови Сад, 2017, Правни факултет за привреду и правосуђе;
9. Пешић Весна, *О примени психологије у кривичној теорији и пракси, Правни живот*, 12/56, 1956;
10. Аћимовић Михајло, *Савремена наука о човеку и основни проблеми кривичног права*, 1974, Архив за правне и друштвене науке, вол. 53;
11. Луковић Зоран, Протић Андреј, Коларевић Даг, *Ритуални и култни злочини и карактеристике њихових извршилаца*, Београд, 2015, Управа за аналитику Министарства унутрашњих послова Републике Србије;
12. Ђурђевић-Стојковић Биљана, *Верске секте (Лексикон)*, Београд, 2002;
13. Ђорђевић Р. Тихомир *Вештица и вила и друга бића у нашим народним вровањима и предањима*, 1989, Талија;
14. Требјешанин Жарко-Фројдово завештање, Београд, 2009.;
15. Стари и нови завет, нови ревидирани превод, *Библија, Прва Мојсијева књига „Постање“*- 22.;
16. Јовашевић Драган, *Кривица у новом Кривичном законнику*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, 2006;
17. Милић Иван, *Индивидуализација затворске казне, криминолошки, кривичноправни и пенолошки аспект*, докторска дисертација, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, 2017;
18. Јовић В., Благојевић-Даниловић А., *Историја уређења малолетничке деликвенције у кривичном законодавству Републике Србије*, Баштина, 2018;
19. *Фројдова психоанализа*, преузето 21.09.2022. <https://www.seminarski-diplomski.co.rs/PSIHOLOGIJA/FrojdoваPsihoanaliza.html>
20. Пешић Весна и Јанковић Иван, *Друштвене девијације, критика социјалне патологије, научна књига*, (Елекстронска верзија), Београд, 1998. године, ИПО, преузето 25.09.2022. <https://hrcak.srce.hr/file/228913>

21. BBC News, *Цек Трбосек и мистерија која траје*, - преузето 01.09.2022. <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-53952995>;
22. Менсон и његова секта Породица, преузето 02.09.2022. <https://www.telegraf.rs/vesti/svet/3089504-menson-i-njegova-sekta-2-noci-su-terorisali-los-andjeles-ubili-9-ljudi-medju-njima-i-trudnu-glumicu>;
23. Диодор Сицилијски, *Ритуално жртвовање деце у Картагини*, -преузето 01.10.2022. <https://wol.jw.org/sr-Latn/wol/d/r353/lp-sbo/1995608>;
24. *Жрвовање деце у Картагини*-преузето 01.10.2022. <http://archanthis.org/ritualno-zrtvovanje-dece-u-kartagini-anticka-propaganda-ili-istina/>
25. Сигмунд Фројд, *Религија као опсесивна неуроза*, преузето 20.06.2022. <https://adriadaily.com/drustvo/psihologija/frojd-o-religiji-religija-kao-kolektivna-opsesivna-neuroza/>;
26. Самоубиства која су узнемирила Загреб – „Црну ружу измислила црква?“, (преузето 12.01.2023. са: <http://cultofghoul.blogspot.com/2012/01/sekte-crna-ruza.html>)
27. Drach S., *Crna ruža: Kratka, ružna epizoda u vremenu kada je bilo divno odrastati*, Jutarnji list, 2013, преузето 14.12.2023. (<http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=1146840>);
28. Експрес, *Деца убила мајку као део сатанистичког ритуала*- преузето 14.03.2023 (<https://www.ekspres.net/hronika/u-cast-sotone-deca-ubila-majku-kao-deo-satanistickog-rituala> .)
29. Национална географија Србија, *Колико је жена заиста страдало о прогонима веишница*, преузето 27.03.2023. <https://nationalgeographic.rs/istorija-i-kultura/istorija/a23771/devet-miliona-vestica.html>
30. Кривични законик, Службени гласник Републике Србије, број 58/05
31. Закон о добробити животиња, Службени гласник Републике Србије, број 41/09,
32. Луковић Зоран, *Глас јавности*, 2002, преузето 16.09.2022. <http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/2002/09/05/srpski/F02090402.shtml>;
33. Ђурђевић-Стојковић Биљана, *Исповести жртвава секти*, Народна књига-Алфа, 2002;
34. Пресуда окружног суда у Чачку, Кбр. 67/94 од 25.01.1995. године;
35. Кривични законик, Службени гласник Републике Србије број 10/02.

ПОПИС КОРИШЋЕНЕ СТРАНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

1. Hicks D. Roberts, *In pursuit of Satan, The polise and the Occults*, Buffalo, 1991, Prometheus Books;
2. Gyle Olson-Rymer, *Occult Crime, A Law Enforcement Primer*, State of California, 1990, Office od criminal Justice Planning- Research Update Winter (Vol. 1, No 6);
3. Lanning V. Kenneth, *Satanic, Occult, Ritualistic crime: A Law of Enforcement Perspective*, Quantico, 1989, FBI Academy

4. Perlmutter Dawn, *Investigating Religious Terrorism and Ritualistic Crimes*, Boca Raton, 2004, CRC Press;
5. Douglas E. John, Burgess W. Anne, Burgess G. Allen, Ressler K. Robert, *Crime Classification Manual: A Standard System for Investigating and Classifying Violent Crime* (3rd edition), New Jersey, 2013, Wiley;
6. Kaplan Jeffrey, Loow Helene, *The Cultic Mielieu: Oppositional Subcultures in ana age of Globalization*, Walnut Creer, Lanham, NY, Oxford, Altamira press, 2002;
7. Bell Cathrine, *Ritula: Perspectives and Dimensions*, NY, 2009, Oxford University Press,
8. California Penal Code, *an act to add Section 667.83 to the Penal Code, relating to sentencing*, 1994, преузето 15.06.2022. <https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codesTOCSelected.xhtml?tocCode=PEN&tocTitle=+Penal+Code+-+PEN;>
9. Richardson T. Jaims, Bellanger Francois, *Legal Cases, New Religious Movements and Minority Faiths*, Routhledge, Taylor and Friends Group, New York, 2014;

КРИМИНОЛОШКА ПОСМАТРАЊА ДЕВИЈАНТНИХ ПОНАШАЊА СА РИТУАЛНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

САЖЕТАК:

Прецизније одређујући предмет проучавања, треба истаћи да ће се у оквиру овога рада, конструкција „ритуалне активности” употребљавати како би се означили они акти који су на неки начин повезани са извесним верским или магијским церемонијалом, извођени индивидуално или колективно, при чему ће пажња бити усмерена искључиво на мањинске верске заједнице „ритуалног” карактера. Предмет проучавања јесу противправне активности повезане са сфером спиритуалности извршаване од стране припадника мањинских верских заједница које се могу сматрати окултистички оријентисаним, односно од стране индивидуалних поклоника ритуализма.

Као примарни циљеви овог истраживања, постављени су: утврђивање, односно провера постојања и распрострањања криминалитета повезаног са ритуализмом; тачно одређење његовог појма и садржине, односно појма и садржине кривичних дела повезаних са ритуалним активностима; увид у њихову суштинску природу, као и тумачење и образложење њихових специфичности, појавних облика, узрока и последица урачунљивости извршиоца из позиције правне теорије и правне праксе.

CRIMINOLOGY OBSERVATIONS OF DEVIANT BEHAVIORS WITH A RITUAL ELEMENT

SUMMARY:

Determining the subject of study more precisely, it should be pointed out that within this work, the construction of "ritual activity" will be used to denote those acts that are in some way connected with a certain religious or magical ceremony, performed individually or collectively, while the attention will be aimed exclusively at minority religious communities of a "ritual" (primarily esoteric and contemporary-magical, but also traditional-magical, i.e. pagan and neo-pagan) character. Therefore, the subject of study is illegal activities related to the sphere of spirituality and carried out by members of minority religious communities that can be considered occultist-oriented, that is, by individual devotees of ritualism. Due to what has been said, this paper will not consider the matter of illegal behavior related to religious dogmatics or rituals of churches that rely on major world religions, as well as other minority churches or religious communities that do not have occult features within their doctrine or ritual practice.

As the primary goals of this research, the following were set: determination, that is, verification of the existence and spread of criminality related to occultism; exact determination of its concept and content, that is, the concept and content of criminal acts connected with ritual activities; insight into their essential nature, as well as interpretation and explanation of their specificities, manifestations, causes and consequences; finding the optimal approach to this matter from the position of legal theory and legal practice.

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Сања Петровић рођена је 12.11.1993. године у Нишу. Завршила је Гимназију „Светозар Марковић“ у Нишу 2012. године, а исте године уписала је и основне академске студије на Правном факултету Универзитета у Нишу. Током студија Сања Петровић радила је и боравила у иностранству, односно у Сједињеним Амричким Државама и Катару. Дипломирала је на Правном факултету Универзитета у Нишу 24.06.2021. године, са просечном оценом 8,3.

Школске године 2021/2022 уписала је мастер студије на истом факултету, општи смер-ужа кривичноправна научна област. Кандидат је уписана у именик адвокатских приправника Адвокатске коморе у Нишу, и обавља приправнички стаж у адвокатској канцеларији. Кандидат течно говори енглески језик, а служи се шпанским и немачким језиком.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Сања Петровић

Наслов мастер рада: Криминолошка посматрања девијантних понашања са ритуалним елементом

Ментор: проф. др Миомира Костић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом Криминолошка посматрања девијантних понашања са ритуалним елементом

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Сања Петровић

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____